

บทที่ 2

ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยจึงได้ศึกษา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและครอบคลุมเรื่องที่จะศึกษาวิจัย โดยได้นำเสนอเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ความหมายและงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร
2. งานบริหารและบริการหลักสูตร
 - 2.1 การเตรียมบุคลากรในโรงเรียน
 - 2.2 การจัดครูเข้าสอน
 - 2.3 การจัดตารางสอน
 - 2.4 การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
 - 2.5 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านอาคารสถานที่ งบประมาณ และการบริการห้องสมุด
 - 2.6 การนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร
 - 2.7 การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร
3. งานสอน
 - 3.1 การศึกษาหลักสูตรภาษาอังกฤษและปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น
 - 3.2 การจัดทำแผนการสอน
 - 3.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 3.4 การพัฒนาและใช้สื่อการเรียนการสอน
 - 3.5 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 - 3.6 การจัดสอนซ่อมเสริม
 - 3.7 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน
4. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร
5. หลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539 ใน หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายและงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของหลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

Beauchamp (1981) ได้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ว่า หมายถึงการนำหลักสูตรไปปฏิบัติโดยประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญที่สุด คือการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ครูได้มีการพัฒนาการเรียนการสอน

กาญจนา คุณารักษ์ (2527) ได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การทำให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ตามโครงการหรือแผนงาน โดยอาศัยหลักสูตรเป็นสื่อ ซึ่งหลักสูตรและการสอนนั้นต้องควบคู่กันเสมอ

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) กล่าวว่า การใช้หลักสูตรเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับครูใหญ่ ซึ่งเป็นผู้บริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียน และครูผู้สอนซึ่งถือว่าการสอนเป็นหัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรจะประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ มีงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร 2 งานคือ

1. งานบริหารหลักสูตร เป็นการบริหารและดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ผู้บริหารจะเป็นแกนนำ โดยมีผู้ช่วยฝ่ายต่างๆ หัวหน้าหมวดวิชา ครูวิชาการโรงเรียน ครูผู้สอน และหน่วยงานอื่นๆที่เสริมการบริหารหลักสูตร มีกิจกรรมที่สำคัญคือ

- 1.1 การศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรต่างๆ
- 1.2 การเตรียมบุคลากรในโรงเรียน
- 1.3 การจัดครูเข้าสอน
- 1.4 การจัดตารางสอน
- 1.5 การจัดแผนการเรียน
- 1.6 การจัดการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
- 1.7 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ใช้หลักสูตร เช่น อาคารสถานที่ งบประมาณ การ

บริการห้องสมุด

- 1.8 การนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร
- 1.9 การประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน

2. งานสอน เป็นการนำหลักสูตรที่วางแผนไว้ไปสู่การสอน ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของครูผู้สอนที่จะให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร มีกิจกรรมที่สำคัญดังนี้

2.1 ทำความเข้าใจหลักสูตรแม่บทและปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

2.2 การวางแผนการสอน

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.4 การพัฒนาและใช้สื่อการเรียนการสอน

2.5 การจัดสอนซ่อมเสริม

2.6 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

สังัด อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า การใช้หลักสูตร มีงานหลักอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1. งานบริหารและบริการหลักสูตร

1.1 งานเตรียมบุคลากร

1.2 การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร

1.3 การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร

1.4 งานเอกสารหลักสูตร

1.5 งานสื่อการเรียนการสอน

2. งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร

2.1 การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

2.2 การจัดทำแผนการสอน

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.4 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

3. งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

จากแนวความคิดของนักการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักการจากภาคทฤษฎี ไปสู่ภาคปฏิบัติ ให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งหลักสูตรจะประสบผลสำเร็จเพียงใดก็อยู่ที่การปฏิบัติ การปฏิบัติที่จะให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดจึงควรมีการดำเนินการใช้หลักสูตรในลักษณะ ดังนี้

1. งานบริหารและบริการหลักสูตร

1.1 การเตรียมบุคลากรในโรงเรียน

1.2 การจัดครูเข้าสอน

- 1.3 การจัดตารางสอน
- 1.4 การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
- 1.5 การจัดตั้งอำนวยการความสะดวก ด้านอาคารสถานที่ งบประมาณ และการบริการห้องสมุด
- 1.6 การนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร
- 1.7 การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร

2. งานสอน

- 2.1 การศึกษาหลักสูตรภาษาอังกฤษและปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น
- 2.2 การจัดทำแผนการสอน
- 2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.4 การพัฒนาและใช้สื่อการเรียนการสอน
- 2.5 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 2.6 การจัดสอนซ่อมเสริม
- 2.7 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

2. งานบริหารและบริการหลักสูตร

2.1 การเตรียมบุคลากรในโรงเรียน

การเตรียมบุคลากรเป็นงานที่สำคัญมาก โดยเฉพาะการเตรียมบุคลากรครู เนื่องจากครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตรครูผู้สอนควรได้มีการพัฒนาตนเองให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง ในการที่จะให้ครูพัฒนาความรู้ความสามารถได้นั้น อาจทำได้หลายวิธี เช่น การฝึกอบรม การประชุมสัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2523 สงัด อุทรานันท์, 2532 และ มาเจอ โกสิโซ, 2538) เพื่อเตรียมความพร้อมของครูในด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตร การจัดทำแผนการสอน การฝึกวิธีสอน ยุทธศาสตร์แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ จัดทำการสอน และการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร ให้ครูได้ทราบแนวทางในการดำเนินการ เมื่อครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรเป็นอย่างดีแล้ว การใช้หลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูย่อมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2527) ได้กล่าวว่าการเตรียมบุคลากรควรดำเนินการให้ครูมีความรู้ความเข้าใจทางด้านต่างๆคือ ด้านปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการศึกษา เข้าใจลักษณะพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็กเพื่อเลือกเนื้อหาความรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ทฤษฎีการเรียนรู้ที่ใช้เป็นแนวทางการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน ด้านเนื้อหาความรู้ในการที่จะสอนให้แก่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง การวางแผนจัดการ

ศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาและปรัชญาด้านการศึกษาของชาติ ตลอดจนการวัดผลและประเมินผลซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตรที่สำคัญ

กรมสามัญศึกษา (2534) ได้เห็นความสำคัญของการเตรียมบุคลากร โดยกำหนดให้ผู้บริหารพิจารณาดำเนินการดังนี้

1. ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา หัวหน้าฝ่าย และหัวหน้างาน ศึกษาหลักสูตรหรือดำเนินการให้มีการศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตรที่กรมวิชาการจัดทำ เพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิด และตอบปัญหาข้อข้องใจแก่ครูอาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชนได้อย่างแจ่มแจ้ง
2. แต่งตั้งกรรมการวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอน เพื่อศึกษาปรัชญาการศึกษา นโยบายการจัดการศึกษานับตั้งแต่แผนปฏิบัติการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม แผนพัฒนาเด็กและเยาวชน นโยบายรัฐบาล นโยบายระดับกระทรวง ระดับกรม ระดับท้องถิ่นระดับโรงเรียน และสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาคือหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร แล้ววางแผนกำหนดแนวปฏิบัติหรือนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
3. แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารเป็นประธาน คณะกรรมการวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นเป็นกรรมการ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการเป็นกรรมการและเลขานุการ ทำหน้าที่ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ความถนัดความสนใจและความสามารถของนักเรียน
4. จัดให้มีการสัมมนาครูอาจารย์ให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักสูตร และจัดประชุมปฏิบัติการทำแผนการสอนที่มุ่งเน้นการสอนทักษะกระบวนการและการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของครู
5. สสำรวจวุฒิ ความรู้ ความสามารถพิเศษของครูอาจารย์ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับกำหนดรายวิชาที่จะเปิดสอน โดยเฉพาะวิชาเลือกเสรีและวิชากิจกรรม
6. ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรฝึกอบรมดูงาน ศึกษาต่อ โดยเฉพาะในด้านวิชาชีพ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเปิดสอนวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรีได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น
7. ส่งเสริมให้ครูอาจารย์ทุกคนเข้าใจงานแนะแนว ตระหนักว่างานแนะแนวเป็นหน้าที่ที่ครูอาจารย์ทุกคนต้องรับผิดชอบให้คำปรึกษาหารือแก่นักเรียนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านต่างๆของนักเรียน รวมทั้งมีหน้าที่ให้คำแนะนำนักเรียนในการพิจารณาเลือกกลุ่มวิชาหรือรายวิชาตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ และความต้องการของผู้ปกครอง
8. ดำเนินการใดๆให้ครูอาจารย์มีโอกาสร่วมกันวางแผนปฏิบัติงาน และประเมินผลเกี่ยวกับวิธีสอน การจัดทำ จัดหา และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า การเตรียมบุคลากรเป็นงานสำคัญยิ่งของผู้บริหารโรงเรียน ที่จะกำหนดนโยบาย วางแผนการดำเนินงานร่วมกับบุคลากรหลักของโรงเรียน ในการดำเนินการด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับหลักสูตรและการดำเนินการใช้หลักสูตร เพื่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ภายในโรงเรียนเป็นไปด้วยความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2.2 การจัดครูเข้าสอน

การจัดครูเข้าสอนเพื่อทำหน้าที่ให้การศึกษา เป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะครูจะเป็นผู้ที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก เตรียมเด็กเพื่อดำเนินชีวิตไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ครูมีบทบาทอย่างมาก ต่อการเรียนรู้ของเด็กในการจัดครูเข้าสอนนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ความสนใจ ประสบการณ์ อารมณ์ และนิสัยของครูแต่ละคนว่าเหมาะสมที่จะเข้าสอนชั้นใด วิชาใด ผู้บริหารต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วนและรอบคอบที่สุด และหลักสูตรจะบรรจุจุดมุ่งหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับครูเป็นส่วนใหญ่ (สัจจ อูทรานันท์, 2532; ปรีชา คัมภีรปรกรณ์, 2536)

หลักในการพิจารณาจัดครูเข้าสอน สุมณฑิพย์ บุญสมบัติ (2526) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) กล่าวว่าควรพิจารณาครูตามสาขาวิชาเอกเป็นอันดับแรก ถ้าไม่สามารถหาบุคลากรได้ตรงตามสาขาวิชาเอก ให้จัดสอนตามวิชาโท นอกเหนือจากวิชาเอกและวิชาโทแล้ว อาจเป็นวิชาที่มีความถนัด ความสนใจ และมีประสบการณ์ หรืออาจจัดตามความจำเป็นของโรงเรียนเนื่องจากครูขาด ก็อาจให้ครูในหมวดวิชาอื่นมาทำการสอนได้ เพราะอย่างน้อยครูทุกคนเคยผ่านการเรียนวิชาสามัญมาเมื่อตอนเรียนในระดับมัธยมศึกษา โดยใช้เวลาเตรียมตัว ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ให้ศึกษาหลักสูตร คู่มือการสอน แบบเรียน แผนการสอน แผนการประเมินผลที่ได้จัดทำไว้ ก็จะทำการสอนได้แม้ในตอนต้นอาจจะไม่ได้ผลดีเท่าที่ควรก็ตาม

นอกจากนี้ ธัชชัย นาจำปา (2542) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การจัดครูเข้าสอนที่ได้ผลดี เมื่อมีครูพอเพียง มีการจัดแบบใหญ่ๆอยู่ 2 แบบ คือ

1. การจัดครูสอนตามแนวตั้ง ได้แก่ การจัดครูสอนในวิชาหนึ่งๆหลายระดับชั้น เช่นจัดครูสอนวิชาภาษาอังกฤษ ทั้งมัธยมปีที่ 1, 2 และ 3 การจัดแบบนี้มีผลดีคือ นักเรียนได้เรียนกับครูหลายคน ครูแต่ละคนจะมีวิธีสอนแตกต่างกัน ทำให้ไม่น่าเบื่อ ครูผู้สอนมีโอกาสดูสอนนักเรียนหลายระดับ ไม่จำเจ และอาจจะนำวิธีการที่ได้ผลจากการสอนระดับหนึ่งไปใช้กับอีกระดับหนึ่ง เมื่อมีครูไม่มาทำการสอน ก็สามารถจัดครูสอนแทนได้ง่าย ส่วนที่ไม่ดี ก็คือครูสอนหลายระดับ ต้องเตรียมการสอนหลายวิชา ทำให้มีเวลาไม่เพียงพอในการเตรียมการสอน เตรียมหนังสือ และอุปกรณ์การสอน ทำให้ครูไม่ชำนาญในการสอนนักเรียนระดับใดระดับหนึ่งโดยเฉพาะ

2. การจัดครูเข้าสอนตามแนวนอน คือ จัดครูคนหนึ่งสอนวิชาหนึ่งในระดับเดียว เช่น ครูคนหนึ่งสอนวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมปีที่ 2 เพียงระดับเดียว วิธีนี้มีข้อดี คือ ครูสอนวิชาเดียวระดับเดียวเสียเวลาในการเตรียม

การสอนน้อย เพราะเตรียมการสอนครั้งเดียวสอนได้หลายกลุ่ม ครูมีทักษะในการสอนวิชาใดวิชาหนึ่งมาก นักเรียนหลายห้องได้เรียนกับครูคนเดียว ทำให้เรียนรู้ในแนวเดียวกัน การวัดผลและประเมินผลการเรียนทำโดยครูคนเดียว ทำให้เกิดความเสมอภาคกัน แต่ก็มีข้อเสีย คือ ครูทำการสอนในระดับเดียว อาจรู้สึกจำเจ นักเรียนอาจเบื่อหน่าย และจัดครูสอนแทนไม่สะดวกเท่าวิธีแรก

ในการจัดครูเข้าสอน นอกจากการที่ผู้บริหารจัดครูผู้สอนได้ตรงกับความรู้ความสามารถตามวุฒิทางการศึกษา ตามความถนัด ความสมัครใจ แล้ว ต้องยึดหลักให้ทุกคนทำงานได้อย่างคล่องตัว มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน จะทำให้ผู้ใช้หลักสูตรแต่ละคนมีโอกาสได้ใช้ศักยภาพของตนให้เป็นประโยชน์ต่อการใช้หลักสูตรได้มากที่สุด

2.3 การจัดตารางสอน

การจัดตารางสอนจะต้องคำนึงถึงการเรียนรู้วิชาต่างๆ ไม่ควรใช้เวลาเท่าๆกัน ระดับความยากง่ายของการเรียนรู้ย่อมแตกต่างกัน ช่วงการเรียนรู้จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนเหมาะสมกับวัย และความสามารถของผู้เรียน และรวมถึงอัตราเวลาเรียนแต่ละภาคการศึกษา และรอบปีการศึกษา ตลอดจนชั่วโมงสอนของครู สิ่งต่างๆเหล่านี้จะต้องจัดทำให้เกิดความสมดุลย์และเหมาะสม

กรมสามัญศึกษา (2519) ได้เสนอหลักในการจัดตารางสอน สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ไว้ดังนี้

1. ควรสนองความต้องการของนักเรียนให้มากที่สุด คือ ให้ได้เรียนตามที่เลือก
2. ควรเริ่มจัดจากชั้นที่ยากสุดก่อนและจัดวิชาที่ยากที่สุดหรือวิชาที่มีความยืดหยุ่นในการจัดน้อย
3. ควรจัดวิชาที่มีนักเรียนเลือกเรียนน้อยที่สุดก่อน เพราะนักเรียนทุกคนที่เลือกวิชานั้น จะต้องเรียนในเวลาเดียวกัน วิชาที่จัดสุดท้าย คือ วิชาที่จำนวนกลุ่มมาก สามารถสับเปลี่ยนนักเรียนให้เข้ากลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้
4. จัดวิชาบังคับเป็นอันดับสุดท้าย โดยให้ชั่วโมงวิชาเลือกทุกสาขาตรงกันหมด

กระทรวงศึกษาธิการ (2526) ได้เสนอการจัดตารางสอนไว้ดังนี้ คือ ผู้จัดตารางสอนจะต้องเข้าใจสภาพของรายวิชาต่างๆ ที่มีความแตกต่างกันเกี่ยวกับ จำนวนคาบ จำนวนผู้เข้าเรียน และอุปกรณ์ในการเรียนการสอน จึงจำเป็นต้องให้ครูผู้สอนประจำวิชาได้เข้ามามีบทบาทในการจัดตารางสอนด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536) กล่าวถึงการจัดทำตารางสอนไว้ว่า โรงเรียนจะต้องจัดทำตารางสอน ซึ่งเป็นการจัดวางตัวบุคลากรให้เหมาะสมในการสอนประจำชั้น หรือประจำรายวิชาตามแผนการเรียนที่กำหนดให้สัมพันธ์กับการบรรจุจำนวนคาบเวลาสอนในระดับชั้นต่างๆ โดยจะต้องจัดไม่ให้ซ้ำซ้อนกันและจะต้องจัดทำให้เสร็จเรียบร้อยก่อนโรงเรียนเปิดทำการสอน การจัดทำตารางสอนเป็นงานที่มีความซับซ้อน และจะต้องใช้เวลาในการจัดพอสมควรไม่ว่าโรงเรียนที่มีครูจำนวนน้อย อัตราต่ำกว่าเกณฑ์ หรือในโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มี

นักเรียนและห้องเรียนจำนวนมาก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้กำหนดขั้นตอนการจัดทำตารางสอน ไว้ดังนี้

1. การสำรวจข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน ได้แก่
 - 1.1 โรงเรียนจัดการศึกษาในระดับใด เช่น ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - 1.2 กำหนดรูปแบบการจัดครูเข้าสอนในแต่ละระดับชั้น โดยคำนึงถึงอายุของนักเรียน หลักสูตรของแต่ละระดับ บุคลิกภาพ คุณสมบัติของครูที่เหมาะสมในแต่ละระดับชั้น
 - 1.3 สำรวจรายวิชาที่เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นว่ารายวิชาใดบ้างเพื่อพิจารณาจัดครูเข้าสอนประจำชั้นและประจำวิชา
2. การจัดทำตารางสอนรวม ซึ่งดำเนินการดังนี้
 - 2.1 การจัดทำตารางขนาดใหญ่ (แยกเป็นรายวัน 5 วัน คือวันจันทร์ - วันศุกร์)
 - 2.2 จัดรายวิชาต่างๆลงในตารางสอนรวม โดยคำนึงถึงธรรมชาติของเนื้อหาวิชา เวลาที่ใช้สอน และภาระงานของครูที่สอนรายวิชาต่างๆ
3. จัดทำตารางสอนรายห้องเรียนและตารางสอนของครูรายบุคคล โดยใช้ข้อมูลจากตารางสอนรวม ดังนั้นในการจัดทำตารางสอน โรงเรียนต้องจัดทำตารางสอนตามแผนการเรียนให้สัมพันธ์ระหว่างบุคลากร รายวิชา คาบเวลา และรายชั้นเรียน ทั้งนี้ต้องจัดทำให้เสร็จเรียบร้อยก่อนโรงเรียนเปิด

2.4 การจัดการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

วัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ใช้หลักสูตรได้ผลดี จึงมีความจำเป็นที่โรงเรียนจะต้องจัดซื้อ จัดหาหรือจัดทำไว้ให้พร้อม และเป็นไปตามความต้องการของครูและนักเรียน เอกสารประกอบหลักสูตรได้แก่ แผนการสอนรายวิชา คู่มือการสอนรายวิชา และเอกสารที่เกี่ยวกับนวัตกรรมการสอน เอกสารประกอบหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 มีจำนวน 27 รายการ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2534)

กรมวิชาการ (2534) กล่าวถึงการจัดการบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า การบริการวัสดุและเอกสารประกอบหลักสูตร มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานหลักสูตรมีสิ่งดังกล่าวครบถ้วนและสามารถนำไปใช้ได้สะดวก ทันเวลาและคุ้มค่า การบริการจัดหาวัสดุและเอกสารประกอบหลักสูตรจะบรรลุเป้าหมาย ต้องมีการจัดการอย่างเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ครูวิเคราะห์และตรวจสอบความต้องการวัสดุเอกสารประกอบหลักสูตรแล้วแจ้งให้โรงเรียนทราบ
2. โรงเรียนรวบรวมและวิเคราะห์ความต้องการของครู แยกประเภทเป็นสิ่งที่ต้องจัดหาและจัดซื้อ

3. โรงเรียนส่งข้อมูลดังกล่าวไปยังหน่วยงานที่ให้บริการ ได้แก่อำเภอ จังหวัด สำหรับสิ่งที่ต้องจัดซื้อโดยใช้งบประมาณ
4. หน่วยงานที่ให้บริการตามข้อ 3 วิเคราะห์ข้อมูลแล้วดำเนินการผลิตหรือจัดทำตามความต้องการ แล้วนำไปบริการโรงเรียนหรือหน่วยปฏิบัติงาน
5. หน่วยงานตามข้อ 3 ซึ่งได้แก่เขตการศึกษา และจังหวัด ส่งข้อมูลไปยังกรมวิชาการ เพื่อขอรับบริการในเรื่องเอกสารหลักสูตร และความช่วยเหลือทางวิชาการ ในกรณีที่ไม่สามารถจัดบริการให้หน่วยปฏิบัติได้
6. กรมวิชาการวิเคราะห์ข้อมูลและดำเนินการช่วยเหลือตามบทบาทหน้าที่
สื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับการเรียนการสอนในแนวใหม่ ซึ่งเน้นให้นักเรียนใช้สติปัญญาและความสามารถ จึงจำเป็นต้องมีสื่อการเรียนการสอนใช้ประกอบในการสอน เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาด้านสติปัญญาและความสามารถสูงสุดในแต่ละวัย

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2522) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึงสิ่งที่จะเอื้อต่อการศึกษาล่าเรียนของนักเรียน คือช่วยให้เกิดความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และกิจนิสัยที่พึงประสงค์ อาจจะเป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายๆสิ่งในต่อไปนี้

1. หนังสือเรียนประจำวิชา
2. หนังสืออ่านประกอบ
3. หนังสืออ้างอิง
4. อุปกรณ์การเรียนการสอน
5. วัสดุฝึก
6. คู่มือการสอนหรือคู่มือครู

กรมสามัญศึกษา (2529) ให้ความหมายของสื่อการเรียนว่า หมายถึง วัสดุหรือเครื่องมือที่จัดทำขึ้น ซึ่งจะมีข้อมูลเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอน ตัวอย่างของสื่อการเรียน ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสืออ้างอิง เอกสารสิ่งพิมพ์ แผนที่ รูปภาพ เป็นต้น

ถวัลย์ มาศจรัส (2529) ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ว่า สื่อการสอน หมายถึง ตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ประสบการณ์หลากหลาย เจตคติ ค่านิยม รวมไปถึงทักษะในด้านต่างๆ สื่อการสอนจึงครอบคลุมถึง วัสดุสิ้นเปลืองทั้งหลาย อุปกรณ์เครื่องมือที่คงทนถาวร วิธีการรวบรวม กิจกรรมทั้งหมดในกระบวนการเรียนรู้ เช่น ละคร บทบาทสมมติ เกม การทดลองต่างๆ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสื่อการสอนทั้งสิ้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523) กล่าวว่า สื่อการสอน คือ วัสดุอุปกรณ์และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูและนักเรียนจะต้องทำ เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ ซึ่งครูจะต้องจัดทำขึ้นและจัดทำไว้ให้เรียบร้อย

อบรม สนิทบาล (2524) ได้จำแนกสื่อการสอนไว้ 3 ประเภท

1. สื่อประเภทวัสดุ (Software) เป็นสื่อที่ทำหน้าที่เก็บความรู้ในลักษณะของภาพ เสียง และตัวอักษรในรูปแบบต่างๆที่ผู้เรียนสามารถใช้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ วัสดุที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนนี้ จำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 วัสดุที่เสนอเรื่องราว หรือความรู้ได้ด้วยตัวมันเอง โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องมือหรืออุปกรณ์ใดๆ ในการนำเสนอเรื่องราวได้ เช่น กระดาน ซอล์ก กระดานผ้าลาลี โปสเตอร์ ภาพเขียน ภาพถ่าย แผนภาพ แผนภูมิ กราฟ การ์ตูน ของจริง ของจำลอง บัตรคำ หนังสือเรียน เป็นต้น

1.2 วัสดุที่ต้องอาศัยเครื่องมือกลไก (Software) เป็นตัวนำเสนอเรื่องราวหรือความรู้ ได้แก่ แผ่นเสียง เทปบันทึกเสียง फिल्मสตริป เทปบันทึกภาพ

2. สื่อประเภทเครื่องมือ หรือไฮสแต็คอุปกรณ์ (Hardware) บางครั้งเรียกว่า “สื่อใหญ่” (Big Media) ซึ่งเป็นตัวกลาง หรือทางผ่านของความรู้ที่จะถ่ายทอดไปยังครู และนักเรียนต้องอาศัยวัสดุมาใส่ในตัวของมัน สื่อประเภทนี้ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องฉายข้ามศีรษะ เครื่องรับโทรทัศน์ โทรทัศน์วงจรปิด เครื่องเล่นแผ่นเสียง

3. สื่อประเภทเทคนิค หรือวิธีการ (Technique or Method) หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่ครูหรือนักเรียนจัดขึ้น ทั้งในและนอกห้องเรียน ในบางครั้งการเรียนการสอนต้องอาศัยเทคนิคบางประการเข้าช่วย จึงทำให้การเรียนได้ผลดี จะใช้เพียงวัสดุ หรือเครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้ง 2 อย่าง ก็ยังไม่เพียงพอ ต้องอาศัยสื่อการสอนต่อไปนี้เป็น คือ

- 3.1 การเล่นเกมและหุ่น
- 3.2 การแสดงบทบาทสมมติ
- 3.3 การสาธิต
- 3.4 การศึกษาออกสถานที่
- 3.5 การแสดงนิทรรศการ
- 3.6 การทดลอง
- 3.7 นิทรรศการ
- 3.8 รายการโทรทัศน์
- 3.9 รายการวิทยุ

กรมวิชาการ (2511) ได้กำหนดแนวทางการเลือกสื่อการเรียนไว้ดังนี้

1. คำนึงถึงสื่อการเรียนที่จะนำไปใช้นั้นให้ข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง
2. คำนึงถึงคุณค่าในการเรียนรู้
3. เหมาะสมกับอายุ สติปัญญา และประสบการณ์ของนักเรียน
4. ตระหนักถึงผู้ใช้อยู่เสมอ เพราะผู้ใช้ควรได้ประโยชน์มากกว่า
5. ศึกษาคู่มือประกอบการสอน
6. สื่อการเรียนนั้นช่วยสร้างปัญหาหรือแก้ปัญหาอย่างหนึ่งอย่างใดหรือไม่
7. สื่อการเรียนที่นำมาใช้ส่งเสริมให้เกิดความคิดวิพากษ์วิจารณ์และก่อให้เกิดกิจกรรมร่วมกันใน

การเรียนการสอน

8. รู้จักวิธีการเก็บรักษาสื่อการเรียนต่างๆให้อยู่ในสภาพที่ดีและใช้ได้นาน

การเก็บรักษาและบริการสื่อการเรียนการสอน

1. การเก็บรักษา

เมื่อมีการผลิตสื่อ เพื่อใช้ในการเรียนการสอนแล้ว ก็ควรมีการเก็บรักษา เพื่อจะได้ทำให้สื่ออยู่ในสภาพที่ดีและใช้ได้ยาวนานๆ การเก็บรักษาสื่อบางประเภท เช่น แผนที่ ภาพพลิก บัตรคำ แถบประโยค แผนภูมิ หากเป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ มักจะมีวิธีเก็บรักษาระบุไว้ ดังนั้น การเก็บรักษาควรศึกษาจากคู่มือ หลังการใช้สื่อแล้ว ควรเก็บรักษาให้พร้อมที่จะใช้ในครั้งต่อไป สื่อบางชนิดต้องเก็บในที่มืดซิด เพื่อป้องกันแมลง หรือหนูกัดได้ และเมื่อสื่อเกิดชำรุด เสียหายควรรู้จักวิธีซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพดีด้วย

2. การจัดและบริการสื่อการเรียนการสอน

เมื่อโรงเรียนมีการผลิตสื่อ อาจจัดหาหรือจัดซื้อ ทำให้มีสื่อการเรียนการสอนมากมายหลายชนิด ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรที่จะคิดริเริ่มจัดห้อง หรือศูนย์สื่อการเรียนการสอนในโรงเรียนขึ้น เพื่อบริการแก่ครูผู้สอน หลักการจัดและบริการศูนย์สื่อการเรียนการสอน มีข้อควรพิจารณาดังนี้

- 2.1 จัดสื่อแต่ละประเภทให้เป็นระเบียบ
- 2.2 ทำสัญลักษณ์ของสื่อแต่ละประเภท
- 2.3 วางระเบียบเรื่องการใช้สื่อ
- 2.4 ทำคู่มือการใช้สื่อแต่ละประเภท
- 2.5 ทำบัตรรายการสื่อทุกชิ้น
- 2.6 สื่อประเภทอุปกรณ์การบริการประจำที่
- 2.7 จัดตารางบริการสื่อประเภทอุปกรณ์ เพื่อความสะดวกในการเลือกเวลาของผู้รับบริการ
- 2.8 ตรวจสอบ ดูแล ซ่อมแซมสื่อให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเสมอ

ประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอน

สื่อมีคุณค่าต่อระบบการเรียนการสอน เป็นตัวช่วยให้การถ่ายทอดความรู้ หรือการศึกษาค้นคว้าความรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก และรวดเร็ว ซึ่งพอสรุปประโยชน์และคุณค่าของสื่อการเรียนการสอนได้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์กว้างขวางยิ่งขึ้น
2. ทำให้บทเรียนเป็นที่สนใจ น่าเรียน สนุกสนาน และเพลิดเพลิน
3. ช่วยผู้เรียนจำ ประทับความรู้สึกรู้นาน
4. ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากสิ่งแวดล้อม
5. ทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ร่วมกัน และเข้าใจเหมือนกัน
6. ทำให้สิ่งที่เข้าใจยาก ให้เข้าใจง่ายขึ้น
7. เป็นการสร้างแรงจูงใจ และเร้าความสนใจ
8. ช่วยเสริมสร้างความคิด และการแก้ปัญหาในการเรียนรู้ของนักเรียน
9. สามารถเอาชนะข้อจำกัดต่างๆเกี่ยวกับเวลาระยะทางและขนาดได้ เช่น
 - 9.1 ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวนั้นเร็วหรือช้าลง เพื่อศึกษาได้
 - 9.2 ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวนั้นเร็วหรือช้าขึ้น เพื่อศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลง
 - 9.3 สามารถนำสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตมาศึกษาได้
 - 9.4 สามารถย่อสิ่งใหญ่ให้เล็กลง เพื่อให้สะดวกแก่การศึกษา
 - 9.5 ขยายสิ่งเล็กให้ใหญ่ขึ้น
 - 9.6 ทำสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมขึ้น
 - 9.7 สามารถนำสิ่งที่อยู่ไกลมาศึกษาได้

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอน เพราะช่วยให้การถ่ายทอดชัดเจนยิ่งขึ้น และครูผู้สอนต้องเข้าใจการเลือกสื่อการเรียนให้เหมาะสมกับบทเรียนและผู้เรียน การจัดการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอนจึงเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอน เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของครู รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือและจัดบริการด้านวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนแก่ครูได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม

2.5 การจัดสิ่งแวดล้อมความสะดวก ด้านอาคารสถานที่ งบประมาณ และงานบริการห้องสมุด

ด้านอาคารสถานที่

เป็นหน้าที่โดยตรงของโรงเรียนที่จะจัดอาคารสถานที่ ตามเป้าหมาย และหลักการของหลักสูตร การจัดห้องเรียน เพื่อใช้เป็นสถานที่ในการดำเนินการจัดหลักสูตร วิชาภาษาอังกฤษควรมีการจัดห้องเรียนและห้องปฏิบัติการ เพื่อให้ห้องเรียนมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และทำให้ผู้เรียนอยู่ได้อย่างมีความสุข ลักษณะการจัดห้องเรียนมีส่วนอย่างมากในการสร้างบรรยากาศทางการเรียนรู้ทางด้านภาษาตามที่ กาญจนาปราบพาล (2532) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดห้องเรียนให้ใกล้เคียงกับสภาพการใช้ภาษาตามความเป็นจริงดังนี้

1. สามารถใช้ห้องเรียนในการอธิบายกิจกรรมและสร้างความสัมพันธ์ในหมู่นักเรียนและให้นักเรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นได้
2. สร้างบรรยากาศการใช้ภาษาในรูปแบบของเกม การอภิปราย และกิจกรรมในรูปแบบอื่นได้
3. เอื้อต่อกิจกรรมประเภทบทบาทสมมติและการจำลองเหตุการณ์
4. ช่วยให้นักเรียนมีจินตนาการ
5. ช่วยให้นักเรียนสามารถนำกิจกรรมที่ทำในห้องไปใช้ในชีวิตจริง

กรมวิชาการ (2534) ได้เสนอแนะลักษณะของห้องเรียนที่คาดหวังจะเอื้อต่อหลักสูตรนั้น ควรคำนึงในเรื่องต่อไปนี้

1. การจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อหลักสูตร ห้องเรียนเป็นสถานที่ที่ผู้เรียนใช้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ทั้งวิชาความรู้ การฝึกความคิด การปฏิบัติ และการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น ห้องเรียนเป็นสถานที่สำหรับผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมส่วนตัว กิจกรรมที่ผู้เรียนสนใจหาความสนุกสนานเพลิดเพลินและใช้เป็นการพักผ่อนยามว่าง สภาพแวดล้อมในห้องเรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการเรียนการสอนของครู สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยจะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีผลดี ดังนั้นจึงควรคำนึงถึงในด้านกาให้ความรักและความอบอุ่นแก่ผู้เรียน รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเป็นตัวของตัวเอง

2. การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ได้แก่ การจัดและตกแต่งห้องเรียน การจัดที่นั่ง วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ การจัดมุมเสริมความรู้และอื่นๆ การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่จะเกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ จะต้องยึดหลักการจัดที่เปลี่ยนแปลงได้อยู่เสมอตามความจำเป็นของการเรียนรู้ ไม่ใช่จัดอย่างไรก็คงสภาพนั้นตลอดไป การจัดสภาพห้องเรียนในลักษณะนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งเร้า เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ

ด้านงบประมาณ

การจัดเตรียมงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญมากสำหรับสถานศึกษาทุกระดับ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการงานงบประมาณ ต้องมีความรู้และมีทักษะต่อการจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนประจำปีการศึกษาหนึ่งๆ ให้มีประสิทธิภาพสูงและยังมีประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเงินของโรงเรียน ต้องมีสมรรถภาพในการจัดงบประมาณของโรงเรียนได้ไม่มีผิดพลาด สามารถจัดงบประมาณของโรงเรียนให้สอดคล้องกับแผนการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี การจัดงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เสนอว่าควรคำนึงถึงหลักการต่อไปนี้

1. ลักษณะของค่าใช้จ่ายอาจแยกได้ดังนี้

- 1.1 ค่าใช้จ่ายตามลักษณะของหน่วยงานทางวิชาการ เช่น ฝ่ายปฏิบัติการสอน ฝ่ายสนับสนุน ฝ่ายบริหาร ฝ่ายกิจกรรม
- 1.2 ค่าใช้จ่ายตามลักษณะหน้าที่ เช่น ภาควิชาต่างๆ งานแนะแนว งานกิจกรรม
- 1.3 ค่าใช้จ่ายตามลักษณะของรายการ เช่น โครงการเรียนการสอนรายวิชา โครงการจัดกิจกรรม

รายวิชา

2. รูปแบบของวิธีการจัดสรรงบประมาณ มี 2 รูปแบบ

- 2.1 คำนึงถึงฐานจากปีที่ผ่านมาว่าสมดุลหรือขาดดุล หรือเกินดุลมากน้อยเพียงใด
- 2.2 ไม่คำนึงถึงฐานจากปีก่อนสามารถจะใช้กับโครงการใหม่ๆที่ยังไม่เคยจัดสรรงบประมาณ

มาก่อน

3. ขั้นตอนในการจัดสรรงบประมาณ มีขั้นตอนตามวงจรต่อไปนี้

- 3.1 ขั้นจัดเตรียมการและนำเสนอ
- 3.2 ขั้นรับรองและอนุมัติงบประมาณ
- 3.3 ขั้นปฏิบัติ
- 3.4 ขั้นประเมินผล

กรมสามัญศึกษา (2526) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวการจัดสรรงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน ดังนี้

1. ยึดจุดประสงค์การใช้งบประมาณให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลตามเป้าประสงค์ของหลักสูตร
2. ยึดหลักการใช้งบประมาณอย่างประหยัด ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและยังมีประสิทธิผลสูง
3. ยึดแบบผสมผสานระหว่าง Incremental กับ Zero-Base Budgetting System เป็นหลักในการพิจารณาโครงการ

4. ยึดแผนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

- 4.1 แผนการสำรวจข้อมูลเพื่อทราบปัญหา และความต้องการจำเป็นของการใช้งบประมาณจากหน่วยงานทางวิชาการทุกหน่วย
- 4.2 แผนการรับขอบข่ายงานทางวิชาการให้เข้ากับงบประมาณที่ได้รับ
- 4.3 แผนการจัดการบริหารการใช้งบประมาณตามลักษณะงาน
- 4.4 แผนการประเมินผลและส่งข้อมูลย้อนกลับ

งานบริการห้องสมุด

ห้องสมุดเป็นแหล่งรวมของวิชาการที่ผู้เรียนสามารถไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเองได้ เป็นแหล่งที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดกว้างขวางเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการเรียนการสอนและพัฒนา ดังนั้นผู้บริหารจึงควรส่งเสริมให้มีการจัดห้องสมุดให้ถูกต้อง เหมาะสมและเพียงพอกับความต้องการ ดังนี้

1. ต้องสนับสนุนการจัดดำเนินงานของห้องสมุดทุกด้าน
2. จัดทาคูหรือบรรณารักษ์ที่มีความรู้เกี่ยวกับห้องสมุด และเข้าใจนักเรียน ช่วยดำเนินการในห้องสมุด
3. สถานที่ควรจัดเป็นสัดส่วน
4. ฝึกฝนนักเรียนให้รู้จักการใช้บริการห้องสมุด
5. สนับสนุนให้ครูให้รู้จักใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ
6. ส่งเสริมให้ครูใช้ห้องสมุดเป็นองค์ประกอบในการเรียนการสอน
7. ส่งเสริมการสอนด้วยตนเอง

เดช เผ่าน้อย (2533) กล่าวว่า ห้องสมุด คือ สถานที่รวบรวมของสรรพวิทยาการต่างๆ ที่จะให้ความรู้อันประกอบด้วยหนังสือ วารสาร จุลสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ ต้นฉบับตัวเขียน โสตทัศนอุปกรณ์ทุกชนิดที่เกี่ยวกับการศึกษา ให้ความรู้ วัสดุดังกล่าวนี้จะต้องมีบุคคลที่มีความรู้ทางห้องสมุดเป็นผู้จัดหา จัดเก็บรวบรวมให้อยู่ในสภาพที่ดี เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้บริการของห้องสมุด

สุทธิลักษณ์ อำพันวงศ์ (2515) กล่าวว่า ห้องสมุด คือ สถานที่รวบรวมสรรพวิทยาการต่างๆ อันได้แก่ หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์อื่นๆ ต้นฉบับตัวเขียน สมุดข่อย และโสตทัศนศึกษาทุกชนิด ซึ่งมีการจัดและบริหารงาน เพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้ห้องสมุดในทุกวิถีทาง

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ห้องสมุด คือ สถานที่เก็บรวบรวมหนังสือ เอกสาร และโสตทัศนวัสดุ โดยมีบรรณารักษ์ หรือเจ้าหน้าที่อยู่ทำงานเป็นประจำ เพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้

บทบาทของผู้บริหารและครูกับงานห้องสมุด

พวา พันธุ์เมฆา (2525) กล่าวว่าบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จของงานห้องสมุดโรงเรียนน่าจะครอบคลุมถึงบุคคลต่อไปนี้

1. ผู้บริหาร เป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้งานห้องสมุดก้าวหน้า ให้ความสำคัญในการพัฒนาห้องสมุดมากกว่าการพัฒนาด้านอื่น ๆ รวมถึงการสนับสนุนให้กำลังใจแก่บรรณารักษ์ในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ได้รับการอบรมเพื่อทราบความก้าวหน้าใหม่ๆ อยู่เสมอ เปิดโอกาสให้บรรณารักษ์ใช้วิชาชีพของตนอย่างเต็มที่

2. ครู ครูผู้สอนรายวิชาต่างๆ ร่วมมือกับบรรณารักษ์ในการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กับการใช้ห้องสมุดมากที่สุด

ปัจจุบันมีคำที่ใช้เรียกวิธีสอนที่เกี่ยวข้องกับงานห้องสมุดมีอยู่ 2 คำ คือ การสอนตามปกติ และการใช้ห้องสมุดในการสอน

การสอนตามปกติคือ การสอนที่ครูผู้สอน สอนไปตามแผนการเรียนและคู่มือครู ตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดกิจกรรมในการสอนส่วนใหญ่ใช้การบรรยาย อธิบาย ซักถาม หรืออาจใช้อุปกรณ์การสอนต่างๆ เข้าช่วยในการอธิบายของครู เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจโดยเร็ว

ส่วนการใช้ห้องสมุดในการสอน หมายถึง กระบวนการสอนที่ครูและบรรณารักษ์ร่วมมือกันในการเตรียมการสอนโดยศึกษาจุดมุ่งหมาย เนื้อหา ขอบเขตของวิชาและจัดเตรียมกิจกรรมห้องสมุดด้านต่างๆ ให้นักเรียนมาร่วม ครูผู้สอนจะเป็นเพียงแนะแนวบรรยายให้ความรู้พื้นฐานเป็นแนวทางแล้วจึงให้นักเรียนไปค้นคว้า อ่าน หรือร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น นักเรียนจะได้ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยผ่านจากกิจกรรมเหล่านั้น

งานห้องสมุดจะดำเนินไปได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่จะเปิดโอกาสและร่วมมือกันในการวางแผนการปฏิบัติงานห้องสมุด ให้กำลังใจ สนับสนุนครู และนักเรียนใช้ห้องสมุดให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งเสริมวิชาการให้ก้าวหน้าและมีคุณภาพ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัยของแต่ละคน นักเรียนที่เรียนเก่งสามารถเรียนรู้ได้มากเท่าที่เขาต้องการ นักเรียนที่มีสติปัญญาระดับปานกลางก็จะเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี การเรียนรู้เช่นนี้มีความคงทนกว่า ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการกล่าวว่า ห้องสมุดโรงเรียนควรทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ (Learning Resource Center) และเป็นองค์ประกอบสำคัญของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษาของชาติต่อไป

2.6 การนิเทศติดตามและการประเมินผลการใช้หลักสูตร

การนิเทศมีความจำเป็นอย่างยิ่งในวงการศึกษาคือเป็นการช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การนิเทศการศึกษาจึงจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคน พัฒนาครู ช่วยเหลือครู ให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนางานด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การศึกษา ช่วยประสานงานและความร่วมมือให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังสร้างความมั่นคงในอาชีพครู สร้างสรรค์กำลังใจให้แก่ครูเพื่อจะมาร่วมมือกันพัฒนานักเรียนให้เกิดพัฒนาการตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

Carter V. Good (1959) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือความพยายามทุกอย่างของเจ้าหน้าที่ผู้จัดการศึกษาในการแนะนำครู หรือบุคคลอื่นที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษาให้รู้จักวิธีการปรับปรุงงานสอนให้เกิดความเจริญงอกงามทางวิชาชีพทางการศึกษา ช่วยในการพัฒนาครู ช่วยในการเลือก และปรับปรุงวัสดุประสงค์ของการศึกษา ช่วยปรับปรุงวัสดุและเนื้อหาการสอน ปรับปรุงวิธีสอน และช่วยปรับปรุงการประเมินผล

Kimball Wiles (1956) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือการแนะนำซึ่งกันและกัน วางแผนงานร่วมกัน ปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน เพื่อหาทางปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น

Ben M. Harris (1985) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การที่บุคคลากรในโรงเรียนกระทำต่อบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด เพื่อคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของโรงเรียน ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อการบรรลุเป้าหมายทางการสอนของโรงเรียน

กรมสามัญฯ เสนอแนะวิธีการนิเทศที่จำเป็นสำหรับหลักสูตรใหม่ไว้ดังนี้ คือ การแนะนำ การประชุมชี้แจง การประชุมปฏิบัติการ การประชุมสัมมนา การประชุมอบรม การบรรยายและอภิปราย การศึกษานอกสถานที่ การทดลองปฏิบัติการ การจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ การจัดตั้งศูนย์วิชาการ การเยี่ยมเยียนตามชั้นเรียน การสาธิต

กฤษณี น้ำเพชร (2520) ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน ไว้ว่า หมายถึง ความพยายามทุกชนิดของผู้บริหารโรงเรียนในอันที่จะปรับปรุง ส่งเสริมประสิทธิภาพในด้านการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดีขึ้น ทำให้เกิดการเพิ่มพลังในการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูเกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ และก่อให้เกิดในขั้นสุดท้าย คือ การศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ซารี มณีศรี (2521) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ ความพยายามอย่างหนึ่งในหลายๆอย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษามีคุณภาพทั้งงานการเรียนการสอน

รองรัตน์ อิศรภักดี (2521) กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษาไว้ว่า

1. จะต้องเป็นการแสวงหาเส้นทางที่จะกระตุ้นให้เกิดความคิดอ่านและปฏิบัติการทางสร้างสรรค์
2. ให้โอกาสแก่ทุกคนให้บรรลุผลตามวุฒิภาวะของเขา โดยมีให้ท้าทาย เอาแต่ใจหรือถือหลักวิชาเป็นเกณฑ์จนบุคคลอื่นตามไม่ทัน
3. ให้แต่ละคนเสนอผลงานตามความสามารถ ไม่ปล่อยให้คนใดหรือหมู่ใดผูกขาดความเป็นผู้นำในการทำงาน

4. สนับสนุนให้ทุกคนมีส่วนร่วมมือ ออกความคิดเห็น ตัดสินใจ ชี้ขาดในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะการตัดสินใจชี้ขาดนั้นมีผลถึงผู้นั้นด้วย
5. ยอมรับนับถือความแตกต่างของแต่ละบุคคล และให้ความแตกต่างนั้นเป็นสิ่งที่ประกอบในการพิจารณาการปฏิบัติหรือการมอบหมายงานแก่บุคคลนั้น
6. ยอมรับความสำคัญของครูในสภาพการเรียนของโรงเรียนและยอมรับให้ครูได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา หรือขจัดปัญหาที่ครูประสบมา
7. พยายามทำให้ครูมีความสำนึกในความมั่นคงในอาชีพการงาน มีกำลังใจ มีมานะที่จะปฏิบัติหน้าที่ มีความพอใจในผลสำเร็จของงาน มีใจกล้าหาญและยุติธรรมในการสำรวจดูความสามารถและความบกพร่องของตนเอง เพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น
8. ทำให้มีการพัฒนานโยบายการนิเทศการศึกษาและความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา
9. นำเอาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของเด็ก กระบวนการเรียน ระเบียบ สภาพสังคม ความสัมพันธ์ของมนุษย์ และการพัฒนาการของหลักสูตรวิชาอาชีพมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การเรียน

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2536) กล่าวว่า การนิเทศเป็นการกระตุ้นให้การทำงานประสบผลสำเร็จ โดยผ่านตัวกลางหรือบุคคลอื่น เช่น ครู ผู้บริหาร หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา หรือเป็นกระบวนการทำงาน ความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศกับผู้บริหารนิเทศ เพื่อประสิทธิภาพอันสูงสุดในการเรียนของนักเรียน ภารกิจทางการบริหารและการนิเทศการศึกษาที่ควรจัดให้มีขึ้นในโรงเรียน เพื่อทำให้งานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น สรุปได้ดังนี้

1. จัดให้มีการประชุมนิเทศครูใหม่
2. จัดให้มีบริการทางด้านการสอน
3. จัดให้มีการสังเกตการสอนของครูที่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญในการสอน ดูการสาธิตการสอนของผู้เชี่ยวชาญ
4. ให้ครูได้เยี่ยมเยียนดูการสอนและการดำเนินงานของโรงเรียนอื่นๆ
5. จัดสัปดาห์แห่งความก้าวหน้าทางวิชาการ แนะนำครูให้เข้าเป็นสมาชิก สมาคมทางวิชาการต่างๆ
6. จัดกลุ่มอภิปรายตามความสนใจของครู จัดอบรมฤดูร้อน จัดเที่ยงวันสันทนา จัดรายการเล่าสู่กันฟัง หรือเขียนสู่กันอ่าน โดยกำหนดให้ครูแบ่งกันอ่านหนังสือที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการ แล้วมาแบ่งปันโดยการพูดคุยหรือเขียนสรุปย่อให้ครูอื่นๆอ่าน

สังต์ อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า การนิเทศการใช้หลักสูตร ควรคำนึงถึงหลักสำคัญของการนิเทศคือ การทำงานร่วมกันเพื่อให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ไม่ใช้การตรวจตราและการจับผิดแต่ประการใด ซึ่งผู้นิเทศจะต้องสร้างมนุษยสัมพันธ์และความเข้าใจที่ดีกับผู้รับการนิเทศ เป็นบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตยและร่วมมือกัน

สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) กล่าวถึงการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรว่า การนิเทศการศึกษา คือกระบวนการสร้างสรรค์ในการให้คำแนะนำและการชี้ช่องทางในลักษณะที่เป็นกันเองแก่ครู ในอันที่ควรปรับปรุงครู และสภาพการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่พึงประสงค์ เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรเป็นอย่างดีและสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนควรจะต้องจัดให้มีระบบนิเทศทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ถือว่าการนิเทศภายในเป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งควรจัดให้มีขึ้นอย่างมีระบบ โดยมีการจัดองค์การ เป้าหมายนิเทศ วิธีการนิเทศและกิจกรรมในการนิเทศกำหนดไว้ อย่างชัดเจน การบริหารการศึกษาและการนิเทศการศึกษาจะต้องประสานสัมพันธ์กัน วิธีการและเทคนิคต่างๆควรจัดอยู่บนเจตคติและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การนิเทศควรเน้นในเรื่องการทดลอง การสังเกต การวินิจฉัย และความเชื่อได้และควรเป็นเรื่องของความร่วมมือของครูทุกคน โดยให้ครูทุกคนมีโอกาสแสดงออกอย่างเสรี ทั้งในการอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาและการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ กิจกรรมและเทคนิคที่สถานศึกษาอาจจะเลือกจัดให้เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหา ได้แก่ การประชุม การฝึกอบรม การประชุมปฏิบัติการ การจัดป้ายนิเทศ การจัดมุมหนังสือ การให้คำปรึกษาแนะนำ การสาธิตการสอน การไปเยี่ยมชมโรงเรียน การศึกษาค้นคว้า วิจัยทดลอง การจัดนิทรรศการ การให้ไปฝึกงาน การใช้กลุ่มสร้างเสริมคุณภาพและการสังเกตการสอน

อาคม จันทสุนทร (อ้างถึงในกฤษณี น้ำเพชร, 2520) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน สามารถใช้กิจกรรมต่างๆดังนี้

1. การให้ความรู้ ผู้นิเทศภายในโรงเรียนจะใช้การนิเทศโดยให้ความรู้แก่ครูได้หลายอย่าง ได้แก่
 - 1.1 การให้คำแนะนำ
 - 1.2 การประชุมปรึกษาหารือ
 - 1.3 การจัดอบรม
 - 1.4 การปฐมนิเทศ
 - 1.5 การใช้เอกสารให้ความรู้
 - 1.6 การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้
2. การสาธิต ได้แก่ การสาธิตวิธีสอน การสาธิตการใช้เครื่องมือ
3. การพาไปดูงาน โดยพาครูไปดูการแสดงการจัดนิทรรศการ หรือกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินงานสายวิชานั้น
4. การประสานงานให้ร่วมกันทำ
5. การบริการทางวิชาการ ให้บริการด้านวัสดุการเรียนการสอน และแนะนำแหล่งวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
6. การประเมินผลและการวิจัย ผู้นิเทศในโรงเรียนจะต้องใช้การประเมินผลและการวิจัย เป็นส่วนหนึ่ง

ของการนิเทศการศึกษา เพื่อจะได้ทราบว่า การดำเนินการเรียนการสอนมีจุดอ่อนตรงไหน เพื่อจะได้กระตุ้นส่งเสริมให้ดีขึ้น

7. การจัดกิจกรรมกระตุ้นให้ปฏิบัติงานเข้มแข็งขึ้น เช่น การประกวดผลงานนักเรียน
8. การให้ไปฝึกงาน
9. การทำให้เกิดความเข้าใจ

การติดตามผล คือกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนได้ดำเนินการตามแผนการบริหารงานที่จำเป็นต้องมีการควบคุมติดตาม หรือกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด กรมวิชาการ (2533) กล่าวถึงลักษณะกิจกรรมการติดตามผล ดังนี้

1. เป็นการตรวจสอบตามจุดปฏิบัติงาน เพื่อดูว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนหรือไม่
2. เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในระหว่างการดำเนินงานของแผนหรือโครงการ
3. เป็นกิจกรรมที่เป็นการเก็บข้อมูลในระหว่างดำเนินงานว่าเป็นอย่างไร แตกต่างจากที่กำหนดไว้ หรือมีปัญหาอะไรหรือไม่

ปัญหาอะไรหรือไม่

การติดตามผลที่กรมสามัญศึกษาเสนอแนะให้โรงเรียนต่างๆถือปฏิบัติ เพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุผลมีดังนี้

1. การติดตามและตรวจสอบเอกสารต่างๆ

- 1.1 เอกสารหลักสูตร
- 1.2 แบบบันทึกการประเมินผลการเรียนของรายวิชา
- 1.3 แบบแสดงสถิติการมาปฏิบัติงาน
- 1.4 แผนปฏิบัติการสอน

2. การติดตามผลการปฏิบัติงานประจำเดือนและประจำปี การวางแผนปฏิบัติงานตลอดปี เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โรงเรียนจะต้องมีปฏิทินประจำปีของตนอยู่ ซึ่งกำหนดกิจกรรมและงานที่จะต้องปฏิบัติโดยสังเขปให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ โดยจัดทำเป็นรายสัปดาห์ รายเดือน และรายภาค เพื่อสะดวกในการติดตามผลการปฏิบัติงานประจำเดือนและตลอดปีการศึกษา

สรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน จำเป็นต้องมีการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทั้งจากหน่วยงานที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตรและหน่วยงานผู้ใช้หลักสูตร ดังนั้นการนิเทศติดตามให้ความช่วยเหลือ และแนะนำแก่ครูจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่มีความสำคัญยิ่ง ในอันที่จะช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูให้ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมาย เป็นการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เป็นการสร้างความระมัดระวัง ความเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งมีวิธีการนิเทศแบบต่างๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความจำเป็นและความเหมาะสม ตลอดจนการเลือกใช้กิจกรรมในการนิเทศควรให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อมูลจากการประเมินผลการดำเนินงานการใช้หลักสูตร จะทำให้ทราบว่า การดำเนินการใช้หลักสูตรประสบผลเพียงใด และมีข้อบกพร่องหรือปัญหาอย่างไร มีสิ่งใดที่ควรปรับปรุงแก้ไข ซึ่งจะเป็นผลไปถึงการปรับปรุงการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรต่อไป

เสริมศรี ไชยคร (2528) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลว่า หมายถึง การพิจารณาตัดสินว่า กระบวนการหรือผลลัพธ์นั้นมีคุณภาพเหมาะสมเพียงใด โดยอาศัยข้อมูลจากเครื่องมือการวัดต่างๆ ผลที่ได้จากการประเมินจะช่วยในการตัดสิน ปรับปรุง พัฒนา เลือกลงและใช้สรรพสิ่งทั้งมวล

บุญมี เณรยอด (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การวิเคราะห์การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การวิเคราะห์เพื่อประเมินผลการปฏิบัติการทั้งหมดของโรงเรียน ซึ่งจะช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุผลสำเร็จ เช่น การเตรียมความพร้อมของโรงเรียน การจัดการห้องสมุดโรงเรียน โรงฝึกงาน ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน การจัดการเรียนการสอนในหมวดต่างๆ การจัดกิจกรรมนักเรียน

สรุปได้ว่า การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในอันที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้

2.7 การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2533) กล่าวถึง การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรว่า หมายถึง ภารกิจที่คณะกรรมการบริหารหลักสูตรจะต้องวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร เพื่อการสื่อสารสองทางและเสริมสร้างให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความรู้สึกที่ดีต่อหลักสูตร ป้องกันและแก้ไขความเข้าใจผิด ขจัดและลดสาเหตุแห่งการขัดแย้งต่างๆ รวมทั้งสนับสนุนนโยบายการดำเนินงานการใช้หลักสูตร

บุญมี เณรยอด (ม.ป.ป.) กล่าวไว้ว่า การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรกับผู้ปกครอง คณะกรรมการศึกษาของโรงเรียนและประชาชนในชุมชน จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมที่จะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งทำการติดตามกันแต่ละครั้งไม่ควรนานเพราะจะทำให้เบื่อบ่อย การใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์หลักสูตร เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์จะช่วยให้ได้มากแต่จะต้องมีการกลั่นกรองให้เกิดความสนใจ และติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523) กล่าวว่า การวางแผนประชาสัมพันธ์หลักสูตรมี 3 ระยะ คือ ก่อนการใช้หลักสูตร ระหว่างการใช้หลักสูตร และภายหลังการใช้หลักสูตร การวางแผนประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร มีดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์
2. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย
3. การกำหนดหัวข้อเรื่อง
4. การกำหนดระยะเวลา
5. การกำหนดสื่อและเทคนิคต่างๆ
6. การกำหนดงบประมาณ

นอกจากนี้โรงเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ให้นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการศึกษาโรงเรียน ประถมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนและใกล้เคียง รวมทั้งประชาชนทั่วไปในท้องถิ่นได้ทราบว่า โรงเรียนจะเปิดทำการสอนในชั้นมัธยมศึกษาตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ ก่อนดำเนินงานเป็นระยะเวลาพอสมควร โดยเน้นวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้กำหนดวิธีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรไว้ว่า อาจจัดได้หลายแบบดังนี้

1. ประชุมผู้ปกครองนักเรียน กรรมการศึกษาและประชาชน
2. จัดทำป้ายประกาศโฆษณา
3. แจกเอกสารแผ่นพับ
4. การเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูลไปยังโรงเรียนอื่น
5. การใช้เสียงตามสาย
6. การเยี่ยมบ้านนักเรียน
7. การบอกกล่าวเล่าต่อ

สำนักคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536) มีความเห็นว่าควรมีกิจกรรมดังนี้

1. มีการวางแผนงานในการชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตรฉบับปรับปรุงให้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างมีขั้นตอน
2. มีการจัดกิจกรรมชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตร

চারি বাকরী (2531) ได้กล่าวถึง การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรว่า การประชาสัมพันธ์ต้องมีการเริ่มตั้งแต่ต้นที่มีแผนการที่จะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตร โดยให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบเป็นระยะว่าได้มีการดำเนินการไปแล้วแค่ไหน เพียงใด การประชาสัมพันธ์อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การออกเอกสารสิ่งพิมพ์ การใช้สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น นอกจากนี้การประชุมและการสัมมนาที่อาจนำมาใช้ได้มีโอกาสอันควร การที่จะใช้วิธีการประชาสัมพันธ์อย่างไร แก่ผู้ใด และเป็นจำนวนกี่ครั้ง เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาเป็นรายๆไป อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เราให้ผู้เกี่ยวข้องทราบก็คือ สิ่งสำคัญที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นคืออะไร จะมีประโยชน์ต่อผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องอย่างไร และจะมีผลต่อบทบาทและหน้าที่ของเขาอย่างไร

3. งานสอน

3.1 การศึกษาหลักสูตรภาษาอังกฤษและปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

กรมวิชาการ (2536) กล่าวว่า ท้องถิ่นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการได้ หมายถึง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนระดับต่างๆ ได้แก่โรงเรียน กลุ่มโรงเรียน อำเภอ จังหวัด เขตการศึกษา กรมต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ทั้งหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการในลักษณะต่าง ๆ คือ

1. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม การพัฒนาหลักสูตรระดับนี้ ท้องถิ่นสามารถกระทำได้ด้วยรายวิชาเลือกเสรีทุกรายวิชาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โดยไม่ทำให้จุดประสงค์เนื้อหา และคาบเวลาเรียนเปลี่ยนแปลงไปจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท หลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ได้ปรับวิธีการเขียนคำอธิบายรายวิชาต่างๆในหลักสูตร ให้ประกอบด้วยข้อความ 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 กิจกรรม ได้แก่ส่วนที่ระบุถึงแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องจัดให้แก่ผู้เรียน สังเกตได้จากคำว่า ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง สำรวจ ฝึก ปฏิบัติ วิเคราะห์ อภิปราย

ส่วนที่ 2 เนื้อหา ได้แก่ข้อความที่ระบุถึงหัวข้อหรือขอบข่ายของสิ่งที่จะนำมาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ หรือใช้ฝึกทักษะ

ส่วนที่ 3 จุดประสงค์ ได้แก่ส่วนที่ระบุถึงพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน หลังจากที่ได้เรียนรู้หรือฝึกทักษะตามที่ระบุไปแล้วในส่วนที่ 1 และ 2 ซึ่งพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นจะต้องประกอบด้วยในส่วนที่เป็น ความรู้ ทักษะ และกระบวนการ

2. ปรับรายละเอียดของเนื้อหา เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการลดหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาจากหัวข้อหรือขอบข่ายที่ระบุไว้ในคำอธิบายรายวิชาเลือกเสรีทุกรายวิชา ทั้งนี้ต้องไม่ทำให้จุดประสงค์ หัวข้อหรือขอบข่ายเนื้อหา และคาบเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บทเปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ ท้องถิ่นสามารถจะกระทำได้กับทุกรายวิชา โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

2.1 ศึกษาจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และคาบเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรแม่บท

2.2 กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาที่จะเพิ่มหรือปรับสำหรับนำมาให้เรียนรู้หรือฝึกทักษะโดยให้เป็นไปตามผลที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์

2.3 นำเอารายละเอียดที่ได้ตามข้อ 2 ไปปรับเข้าในโครงสร้างขอบข่ายของเนื้อหาของรายวิชาที่สอน แล้วนำไปจัดทำแผนการสอนต่อไป

2.4 พิจารณาปรับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ปรับเพิ่มเติมหรือลดนั้น

การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหา ท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ทันทีถ้าผลการวิเคราะห์พบว่าเป้าหมายของการพัฒนานั้นมีปรากฏในจุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชาแล้ว ท้องถิ่นสามารถปรับรายละเอียดของเนื้อหาให้สอดคล้องและเป็นไปตามแนวปฏิบัติที่เลือกนั้น

3. จัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติม เป็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยการจัดทำคำอธิบาย หรือทำรายวิชาเพิ่มเติม ระดับมัธยมศึกษา ท้องถิ่นสามารถจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมได้เฉพาะส่วนที่เป็นวิชาเลือกเสรีทุกวิชา โดยรายวิชาที่เพิ่มเติมนี้จะต้องมีเนื้อหาซ้ำซ้อนกับรายวิชาเลือกเสรีที่มีอยู่แล้วในหลักสูตรแม่บท การพัฒนาหลักสูตร ลักษณะนี้ ท้องถิ่นควรดำเนินการในรูปแบบของคณะทำงาน โดยมีขั้นตอนการจัดทำดังนี้

3.1 ศึกษาจุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ และโครงสร้างเนื้อหาของกลุ่มวิชาจากหลักสูตรแม่บท เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพิจารณาจัดทำ

3.2 ศึกษาผลการวิเคราะห์สภาพที่ควรจะเป็นของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดจุดประสงค์และเนื้อหา

3.3 กำหนดจุดประสงค์ของเนื้อหา/รายวิชา โดย

3.3.1 วิเคราะห์จากปัญหา/ความต้องการของท้องถิ่น สำหรับกำหนดสภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน โดยระบุปัญหา/ความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ สิ่งที่ต้องการให้รู้ พฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดและเงื่อนไขต่างๆ (ถ้ามี)

3.3.2 เขียนจุดประสงค์ให้ครอบคลุมกับสภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนทั้งสี่ด้าน (ความรู้ ทักษะ เจตคติ และกระบวนการ) รวมทั้งสอดคล้องกับจุดประสงค์ของกลุ่มวิชา ซึ่งลักษณะของจุดประสงค์ที่ดีต้องบอกสภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อเรียนจบรายวิชานั้น ไม่ใช่การดำเนินงานหรือกิจกรรม

3.4 กำหนดเนื้อหา โดยการวิเคราะห์จากจุดประสงค์ซึ่งระบุค่าหลักของจุดประสงค์รายวิชานั้น โดยจะประกอบด้วย ส่วนที่เป็นความรู้ (สิ่งที่จะให้เรียนรู้/ศึกษา) และส่วนที่เป็นทักษะ (สิ่งที่ต้องการให้ฝึก) เนื้อหาที่กำหนดนี้จะต้อง

3.4.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชา

3.4.2 ประกอบด้วยส่วนที่เป็นความรู้และทักษะ

3.4.3 เหมาะสมกับวัยและพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน

3.4.4 เหมาะสมกับคาบเวลา

3.4.5 ไม่ขัดต่อความมั่นคงของชาติ ระบบการปกครองตามหลักประชาธิปไตย อันมี

พระมหากษัตริย์เป็นประมุข และไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี

3.5 กำหนดคาบเวลาเรียนสำหรับคำอธิบาย หรือรายวิชาที่จัดทำขึ้นมาใหม่ในการกำหนดคาบเวลานี้ จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไข ดังนี้

ระดับมัธยมศึกษา รายวิชาเลือกเสรี สามารถกำหนดตามความเหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหาที่กำหนดให้เรียน แต่ควรให้สัมพันธ์กับโครงสร้างของกลุ่มวิชาที่เป็นอยู่เดิม ในกรณีที่มีเนื้อหามากก็อาจจัดทำเป็นหลายรายวิชาก็ได้

3.6 เขียนคำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชา ให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท โดยระบุแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ของวิชา

3.7 จัดทำเอกสารชี้แจงรายละเอียดประกอบการจัดทำเนื้อหาวิชาหรือรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ รายละเอียดเนื้อหาประกอบด้วย

3.7.1 เหตุผลความจำเป็น

3.7.2 จุดประสงค์ (ของเนื้อหา/รายวิชาที่จัดทำ)

3.7.3 ขอบข่ายเนื้อหา

3.7.4 แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.7.5 สื่อการเรียนรู้

3.7.6 แนวการวัดผลประเมินผล

3.8 ในการเสนอขออนุมัติให้ท้องถิ่นส่งเอกสาร ในข้อ 3.6 - 3.7 ให้แก่หน่วยงานที่ทำหน้าที่พิจารณาอนุมัติ และเมื่อกระทรวงศึกษาธิการประกาศให้ใช้คำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชาดังกล่าวแล้ว จึงนำเอาคำอธิบายหรือรายวิชาดังกล่าวมาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ท้องถิ่นจะต้องไม่ลืมว่า คำอธิบายหรือคำอธิบายรายวิชาที่ทบทวนใหม่จะต้องไม่เป็นเนื้อหาหรือรายวิชาที่ซ้ำซ้อน กับเนื้อหา/รายวิชาที่มีอยู่แล้วในหลักสูตรแม่บท ไม่ว่าจะในกลุ่มวิชาเดียวกัน หรือต่างกลุ่มกัน

เกณฑ์ที่จะใช้ในการพิจารณาอนุมัติคำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชา ที่ท้องถิ่นจัดทำจะประกอบด้วยเกณฑ์ต่างๆ ดังนี้

3.8.1 สอดคล้องและสอดคล้องกับหลักการ จุดหมายและโครงสร้างของหลักสูตรแม่บท

3.8.2 เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างความรู้ในแต่ละกลุ่มวิชาตามที่โครงสร้างหลักสูตร

กำหนดไว้

3.8.3 สอดคล้องและสนองต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความต้องการของท้องถิ่น

อย่างแท้จริง

3.8.4 มีความสมบูรณ์และความพร้อมพอเพียงที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งในด้านปัจจัย กระบวนการ ผลผลิตและผลกระทบ

3.8.5 เป็นผลผลิตจากการนำข้อมูลในระดับท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนทั้งใน ด้านหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน และเทคนิควิธีการสอน

3.8.6 ไม่เป็นรายวิชา/เนื้อหาวิชาที่ซ้ำซ้อนกับรายวิชาหรือเนื้อหาวิชาที่มีในหลักสูตร แม่บท

3.8.7 ไม่มีเนื้อหาที่กล่าวโดยตรงหรือพาดพิงในลักษณะที่ลบหลู่สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ไม่ขัดต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ไม่ขัดกับหลักศีลธรรมอันดี และไม่กระทบ กระเทือนกับความมั่นคงของประเทศ

3.8.8 มีรูปแบบและวิธีการเขียนสอดคล้องและเป็นไปตามที่หลักสูตรของกระทรวง ศึกษาธิการกำหนด

4. ปรับปรุงและ/หรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นลักษณะนี้ เป็นการปรับปรุงเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนต่างๆที่มีอยู่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหาของรายวิชา ต่างๆและสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น สื่อการเรียนที่จะนำมาใช้ประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ท้องถิ่นสามารถจะพัฒนา ประกอบด้วย

หนังสือเรียน หมายถึง หนังสือที่กำหนดให้ใช้สำหรับการเรียนการสอนรายวิชาใดรายวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ มีเนื้อหาตรงตามที่ระบุไว้ในรายวิชานั้นๆ อาจจะมีลักษณะเป็นเล่มหรือเป็นชุดก็ได้

แบบฝึกหัด หมายถึง สื่อที่จะใช้สำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ เพื่อช่วยเสริมให้เกิดทักษะและความ แตกฉานในบทเรียนมากยิ่งขึ้น

หนังสือเสริมประสบการณ์ หมายถึง หนังสือเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีเนื้อหา สาระเกี่ยวกับ เรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องก็ได้ สำหรับให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง หนังสือเสริมประสบการณ์แยกเป็น 4 ประเภท คือ

1. หนังสืออ่านนอกเวลา เป็นหนังสือที่กำหนดให้ใช้ในการเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งตามหลักสูตร นอกเหนือจากหนังสือเรียน สำหรับให้นักเรียนอ่านนอกเวลาเรียน โดยถือว่ากิจกรรมเกี่ยวกับหนังสือนี้เป็นส่วนหนึ่ง ของการเรียนการสอนตามหลักสูตร

2. หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาอิงหลักสูตร ซึ่งมีความเหมาะสมกับวัยและ ความสามารถในการอ่านของนักเรียน สำหรับให้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง

3. หนังสืออุเทศ เป็นหนังสือสำหรับค้นคว้า อ้างอิง เกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยมีการ เรียบเรียงเป็นเชิงวิชาการ

4. หนังสือส่งเสริมการอ่าน เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องต่างๆไป ไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณี และศีลธรรมอันดี ให้ความรู้ มีคติ และมีสาระประโยชน์ มุ่งส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดทักษะในการอ่านและมีนิสัยรักการอ่าน

คู่มือครู หมายถึง เอกสารแนะนำครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร

คู่มือการเรียนการสอน หมายถึง เอกสารหรือหนังสือสำหรับครูและนักเรียนใช้ประกอบการเรียน การสอน ประกอบด้วยเนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร

นอกจากนี้ยังมีสื่ออื่นที่ท้องถิ่นสามารถจะนำมาใช้ประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อีก เช่น สื่อที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์

5. จัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดทำหนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือ เสริมประสบการณ์ แบบฝึกหัด หรือเอกสารประกอบการเรียนการสอนอื่นๆ ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาต่างๆขึ้นใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา และสภาพของท้องถิ่น ทั้งนี้สื่อการเรียนการสอน ที่ท้องถิ่นจะพัฒนาขึ้นมาใหม่นี้อาจจะใช้กับคำอธิบาย/รายวิชาที่มีอยู่แล้ว หรือที่เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ก็ได้ แนวปฏิบัติ ๗ วรรคทำในรูปของคณะทำงาน ซึ่งจะมีขั้นตอนการทำงานดังนี้

5.1 ขั้นเตรียมการ

- 5.1.1 วิเคราะห์จุดประสงค์ของหลักสูตร
- 5.1.2 วิเคราะห์ขอบเขตของเนื้อหาสาระ
- 5.1.3 พิจารณาเวลาเรียน
- 5.1.4 วิเคราะห์ความรู้ความสามารถของผู้เรียน

5.2 ขั้นวางแผน

- 5.2.1 กำหนดจุดประสงค์ของสื่อ
- 5.2.2 กำหนดขอบเขต/หัวข้อของเนื้อหาสาระ
- 5.2.3 ทำเค้าโครงสร้าง (outline) ของสื่อ
- 5.2.4 กำหนดแนวทางการเสนอเนื้อหาสาระ
- 5.2.5 เตรียมการเกี่ยวกับข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่จะต้องใช้ในการยกร่างต้นฉบับ

5.3 ขั้นยกร่างต้นฉบับอื่นๆ

- 5.3.1 ลงมือเขียนต้นฉบับครั้งที่ 1
- 5.3.2 ตรวจสอบต้นฉบับครั้งที่ 1 และปรับปรุง
- 5.3.3 ตรวจสอบต้นฉบับครั้งที่ 2 และปรับปรุง

5.4 ชั้นทดลองใช้ต้นฉบับ

5.4.1 ทดลองใช้ต้นฉบับกับตัวแทนผู้เรียน 1 คน หรือหลายคน แล้วปรับปรุง

5.4.2 ทดลองใช้ต้นฉบับกับกลุ่มตัวแทนผู้เรียนตามสภาพการเรียนการสอน

แล้วปรับปรุง

5.5 จัดทำต้นฉบับสมบูรณ์

เกณฑ์การพิจารณาจัดทำสื่อการเรียน ในการจัดทำสื่อการเรียน ท้องถิ่นควรใช้เกณฑ์ต่อไปนี้ประกอบการพิจารณาในการจัดทำ คือ

1. สอดคล้องกับจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชา
2. ถูกต้องตามหลักวิชาและมีเนื้อหาเป็นปัจจุบัน
3. เสนอเนื้อหาเป็นไปตามลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้
4. เนื้อหาเหมาะสมกับเวลาเรียน
5. เนื้อหาที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้น
6. เนื้อหาไม่สับสนกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ไม่ขัดต่อหลักการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตย ไม่ขัดต่อหลักศีลธรรมอันดี และไม่ขัดต่อความมั่นคงของชาติ

7. เนื้อหาสอดคล้องกับลักษณะของเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในท้องถิ่น
8. ใช้ภาษาถูกต้อง ชัดเจน สละสลวย เป็นแบบอย่างได้
9. ความเหมาะสมของภาพประกอบ แผนภูมิ แผนที่
10. กิจกรรมเสนอแนะเหมาะสม ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ วิวิจารณ์ ฝึกปฏิบัติ และส่งเสริม

ให้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สื่อการเรียนที่ท้องถิ่นจัดทำขึ้นใหม่ จะต้องไม่ซ้ำซ้อนกับหนังสือเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการ อนุญาตให้ใช้แล้วสำหรับรายวิชานั้นๆ เมื่อท้องถิ่นที่ได้ดำเนินการและผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ให้ความเห็นชอบแล้ว สามารถนำมาใช้ประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในโรงเรียนได้ ถ้าหาก ต้องการให้กระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนดเป็นหนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบสำหรับรายวิชาต่างๆ จะต้อง ปฏิบัติตามระเบียบคำสั่งที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

การพัฒนาหลักสูตรทั้ง 5 ลักษณะนี้ ก่อนการลงมือพัฒนาท้องถิ่นจะต้องวิเคราะห์สภาพของท้องถิ่นว่ามีแนวโน้มของการพัฒนาไปในทิศทางใด โดยอาศัยข้อมูลสารสนเทศจากศูนย์ข้อมูลต่างๆมาประกอบการพิจารณา เมื่อผลการวิเคราะห์ออกมาอย่างไรจึงลงมือพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวโน้มดังกล่าว และในการดำเนินงาน ของท้องถิ่นควรกระทำในรูปของคณะทำงาน

3.2 การจัดทำแผนการสอน

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของแผนการสอนไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2525) กล่าวว่า แผนการสอนมีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนแก่ครู โดยจัดทำเป็นกลุ่มประสบการณ์ ตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร ประกอบด้วย เรื่อง ระยะเวลา จุดประสงค์ วัสดุ อุปกรณ์ กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติและการวัดผล

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า แผนการสอน คือ การเตรียมการสอนเป็นลายลักษณ์อักษร ล่วงหน้า หรือคือบันทึกการสอนตามปกตินั่นเอง

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2525) ได้ให้ความหมายของแผนการสอนว่า แผนการสอนเป็นการกำหนดขั้นตอน การสอนที่คร่อมุ่งหวังจะให้ผู้เรียนได้เกิดพฤติกรรมเรียนรู้ ในเนื้อหาและประสบการณ์หน่วยใดหน่วยหนึ่งตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ไพฑูริย์ สินลาธน์ (2524) กล่าวว่า แผนการสอน คือ กิจกรรมในการคิดและทำของครูก่อน ดำเนินการสอนวิชาใดวิชาหนึ่ง โดยทั่วไปประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียน และการ ประเมินผล

สงบ ลักษณะ (2533) ให้ความเห็นว่า การทำแผนการสอน คือ การวางแผนจัดกิจกรรมการเรียน การสอนล่วงหน้าที่คล้ายกับการบันทึกการสอน มีวัตถุประสงค์ให้ครูได้ออกแบบและเตรียมการสอนล่วงหน้าและเห็น รายละเอียดของกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละหัวข้อย่อยของเนื้อหาวิชาสำหรับการสอนแต่ละครั้ง

สรุปได้ว่า แผนการสอน คือการเตรียมการสอนล่วงหน้า เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการ จัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเพื่อให้ครูผู้สอนเกิดความมั่นใจในการสอน ซึ่งประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม สื่อ และการประเมินผล

ความสำคัญและประโยชน์ของแผนการสอน

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ให้ความเห็นดังนี้

1. ช่วยให้ครูสอนได้ครบถ้วน และตรงตามเวลาที่หลักสูตรกำหนด
2. ช่วยให้ครูมั่นใจในการสอน
3. ช่วยให้ครูดำเนินการสอนได้ผลดีขึ้นและสามารถปรับปรุงการเรียนการสอนในครั้งต่อไป
4. ช่วยให้ครูที่ได้รับมอบหมายให้สอนแทนสามารถดำเนินการสอนได้ดีและต่อเนื่องจากการสอนครั้งก่อน

สังกัด อุทรานันท์ (2532) กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของแผนการสอนดังนี้

1. เป็นแนวทางในการสอน
2. ให้ความสะดวกแก่ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ในการช่วยเหลือแนะนำและติดตามผลการเรียนการสอน
3. เป็นแนวทางในการสร้างข้อสอบเพื่อการประเมินผล ให้ครอบคลุมเนื้อหาที่สอน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2521) กล่าวว่า การทำแผนการสอนจะช่วยให้ครูสอนดีขึ้น เพราะครูได้มีโอกาสฝึกกับความมุ่งหมายของบทเรียน ทักษะสอนต่างๆที่จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเร็วขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูมั่นใจยิ่งขึ้น และยังเป็นหลักฐานให้ครูทราบว่านักเรียนได้เรียนอะไรไปบ้างแล้ว และพร้อมที่จะเรียนต่อไป

สรุปได้ว่า แผนการสอนมีความสำคัญคือ ช่วยเพิ่มความมั่นใจในการสอนของครู ทำให้ครูมองเห็นกระบวนการสอนและสอนได้อย่างต่อเนื่องและช่วยให้ครูที่ทำหน้าที่สอนแทนสามารถสอนได้ต่อเนื่องจากครั้งที่แล้ว และนักเรียนมีความเลื่อมใสในตัวครูและเข้าใจบทเรียนง่ายขึ้น

3.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2520) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพอสรุปได้ดังนี้

1. จัดให้ครูได้ศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรเพื่อเตรียมการสอนและจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น
2. สนับสนุนให้ครูใช้วิธีการสอนแบบต่างๆ ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์และลักษณะเนื้อหาวิชา ตลอดจนพัฒนาการของเด็ก
4. จัดโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอนและสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน
5. ส่งเสริมให้มีการผลิตและการใช้อุปกรณ์การสอน โดยพยายามให้มีการใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด
5. สนับสนุนให้มีการสอนซ่อมเสริม เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน
6. กระตุ้นให้ครูเอาใจใส่ต่อการสอนด้วยวิธีการต่างๆ และดูแลให้มีการปรับปรุงการสอนของครูให้เป็นไปตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
7. สนับสนุนให้ครูได้นำเทคนิควิธีการสอนใหม่ๆมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
8. จัดให้มีการประชุมครูเพื่อวางแผนร่วมในการแก้ปัญหาและปรับปรุงการเรียนการสอน
8. ส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชั้นเรียน
10. พยายามลดกิจกรรมอื่นๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเพื่อให้ครูได้ใช้เวลาทำการสอนได้เต็มที่

ชม ภูมิภาค (2516) ให้ความหมายการสอนไว้ว่า การสอน คือ การจัดการกระทำของครูผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลตามความมุ่งหมายที่การศึกษาวางไว้ วิธีดำเนินการสอนย่อมแตกต่างกันไปแล้วแต่ความมุ่งหมาย เพื่อที่จะให้เกิดอะไรแก่ผู้เรียน

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2519) กล่าวว่า การสอน คือ กระบวนการจัดให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ การสอนเป็นพฤติกรรมของผู้สอน การเรียนเป็นพฤติกรรมของผู้เรียน การเรียนอาจเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องมีการสอน และการสอนอาจเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องมีการเรียน กระบวนการเรียนการสอนนี้อาจแยกเป็นอิสระจากกันได้ แต่ในรูปของการศึกษากระบวนการเรียนการสอนย่อมเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ในลักษณะที่การศึกษามุ่งจัดการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามแนวทางที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน คือ พฤติกรรมร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ และ ประสบการณ์ตามความมุ่งหมายของการสอน

ชัชชัย ชัยจิราฉายกุล (2526) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ กิจกรรมที่แสดงถึงความพยายามที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องราวที่กำหนดไว้ ซึ่งโดยปกติจะหมายถึงวิธีการสอนแบบต่างๆ และการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังพฤติกรรมทางด้านเจตลักษณะไปพร้อมๆ กับบุพพลักษณะและปฏิบัติลักษณะ และกระบวนการเตรียมการสอนประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

1. กำหนดจุดมุ่งหมายการสอน
2. ทดสอบพื้นความรู้เดิมก่อนสอน
3. จัดกิจกรรมการสอน
4. ประเมินผล

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้เสนอแนะการพิจารณาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่ผู้บริหาร ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง
2. จัดประสบการณ์ต่างๆ ให้นักเรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง และสามารถแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง
3. สอนแทรกการเสริมสร้างค่านิยม และการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ
4. จัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความพร้อมของนักเรียน
5. ทำการเสริมแรงและลงโทษอย่างเหมาะสม
6. เปิดโอกาสให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเอง

7. จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้
8. จัดการเรียนการสอนโดยเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่
9. จัดการเรียนการสอนโดยเริ่มจากเรื่องใกล้ตัวนักเรียน
10. จัดการเรียนการสอนโดยเริ่มจากเรื่องที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม
11. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับการพัฒนาของผู้เรียน
12. ปรับปรุงวิธีสอนโดยคำนึงถึงหลักการสอน 3 ประการ คือ สอนให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของแต่ละเนื้อหาวิชา ธรรมชาติของแต่ละเนื้อหาวิชา และสอนให้นักเรียนมีความสามารถในการคิด การปฏิบัติ การพัฒนา และมีค่านิยมที่ดีงาม

สมิทธ คุณานุกร (2523) ได้กล่าวว่า การสอนของครูเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ได้มีคุณสมบัติ และทัศนคติตามที่ผู้สร้างหลักสูตรมุ่งหวังไว้ ดังนั้นครูควรศึกษารายละเอียดของการสอนทุกวิธี แล้วตัดสินใจเลือกเอาเองว่า เมื่อไรควรใช้การสอนวิธีใด โดยใช้จุดมุ่งหมายของการสอนเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา วิธีการสอน 8 วิธี ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการเรียนการสอนตามปกติในชั้นเรียน คือ

1. การบรรยาย
2. การอภิปรายและซักถาม
3. การฝึกปฏิบัติ
4. การสอนโดยใช้สื่อทัศนูปกรณ์
5. การแก้ปัญหาและการค้นพบด้วยตนเอง
6. การใช้ห้องทดลองและวิธีสืบสอบ
7. วิธีการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
8. การสอนโดยใช้บทบาทและสถานการณ์จำลอง

อมรรัตน์ สุตสวาท (2533) ได้กล่าวถึงวิธีสอนภาษาอังกฤษที่สำคัญๆและเป็นที่ยอมรับกันดีในประเทศไทย ดังนี้

1. วิธีสอนแบบธรรมชาติ (Natural Method)
2. วิธีสอนแบบไวยากรณ์และแปล (Grammar-Translation Method)
3. วิธีสอนแบบตรง (Direct Method)
4. วิธีสอนแบบฟัง-พูด (Aural-Oral Approach)
5. วิธีสอนแบบเอกัตภาพ (Individualized Instruction)
6. วิธีสอนแบบผสมผสาน (Eclectic Method)
7. แนวการสอนเพื่อการสื่อสาร (Communicative Approach)
8. วิธีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา (Concentrated Language Encounters)

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ตามความมุ่งหมายของการสอน โดยครูจะใช้วิธีสอนแบบต่างๆ และจัดบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้

3.4 การพัฒนาและการใช้สื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับการเรียนการสอนในแนวใหม่ซึ่งเน้นให้นักเรียนได้ใช้สติปัญญาและความสามารถ จึงจำเป็นต้องมีสื่อการเรียนการสอนใช้ประกอบในการสอน เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาด้านสติปัญญาและความสามารถสูงสุดในแต่ละวัย

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2522) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่จะเอื้อต่อการศึกษาล่าเรียนของนักเรียน คือ ช่วยให้เกิดความรู้ ทักษะ ทศนคติ และกิจนิสัยที่พึงประสงค์ อาจจะเป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งในต่อไปนี้

1. หนังสือเรียนประจำวิชา
2. หนังสืออ่านประกอบ
3. หนังสืออ้างอิง
4. อุปกรณ์ประกอบการเรียน
5. วัสดุฝึก
6. คู่มือการสอนหรือคู่มือครู

กรมวิชาการ (2536) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรซึ่งเน้นทักษะกระบวนการต่างๆ เช่นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา ครูผู้สอนควรจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนที่จะนำมาใช้ โดยจะต้องพิจารณาเลือกสื่อมาใช้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอน และนำมาใช้อย่างหลากหลาย ซึ่งสื่อการเรียนการสอน และนำมาใช้อย่างหลากหลาย โดยแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1. ประเภทสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติม และหนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออุเทศ คู่มือครู
2. ประเภทโสตทัศนวัสดุ ได้แก่ ภาพ ภาพพลิก แผนภูมิ สไลด์ ภาพยนตร์ วิดุกกระจายเสียง วิดุก โทรทัศน์ วีดิทัศน์ ทุนจำลอง ของจริง เป็นต้น

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2521) ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนว่า หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีประกอบการสอนเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการสื่อความหมายที่ผู้สอนประสงค์จะส่งหรือถ่ายทอดไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งพอจะจำแนกได้ดังนี้

1. สื่อประเภทวัสดุ ได้แก่ สื่อเล็กๆที่ทำหน้าที่เก็บความรู้ในลักษณะของภาพ เสียงและตัวอักษรในรูปแบบต่างๆ เช่น หนังสือเรียน ตำรา ของจริง หุ่นจำลอง รูปภาพ แผนภูมิ แผนที่ ป้ายนิเทศ फिल्मภาพยนตร์ แผ่นภาพเคลื่อนไหว फिल्मสตริป แถบบันทึกเสียง โดยสรุปแล้วแบ่งย่อยได้เป็นวัสดุที่เสนอความรู้โดยตัวของมันเอง และวัสดุที่ต้องอาศัยสื่อประเภทเครื่องกลไกเป็นตัวนำความรู้
2. สื่อประเภทอุปกรณ์ หมายถึง สื่อใหญ่ที่เป็นตัวกลางหรือทางผ่านความรู้ที่จะถ่ายทอดไปยังครูและนักเรียน ต้องอาศัยวัสดุมาในตัวของมัน สื่อประเภทนี้ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายภาพเคลื่อนไหว เครื่องฉายข้ามศีรษะ โทรทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง วิทยุ เครื่องเล่นแผ่นเสียง
3. สื่อประเภทวิธีการ หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่ครูหรือนักเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น การสาธิต การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร การศึกษาออกสถานที่ การจัดแสดงนิทรรศการ การแสดงโดยใช้โสตทัศนอุปกรณ์ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เป็นต้น

ถวัลย์ มาศจรัส (2529) ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ว่า สื่อการสอนหมายถึง ตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ประสบการณ์ หลากหลายเจตคติ ค่านิยม รวมไปถึงทักษะในด้านต่างๆ ด้วยเหตุนี้สื่อการสอนจึงครอบคลุมถึงสิ่งต่างๆ เหล่านี้ด้วย คือ วัสดุสิ้นเปลืองทั้งหลาย อุปกรณ์เครื่องมือที่คงทนถาวร วิธีการรวบรวมกิจกรรมทั้งหมดในระบบการเรียนรู้อย่างเช่น ละคร บทบาทสมมติ เกม การทดลองต่างๆ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสื่อการสอนทั้งสิ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528) กล่าวถึงวิธีการใช้สื่อการเรียนการสอนว่า ผู้ใช้ต้องยึดหลักการดังต่อไปนี้

หลักการเลือก จะต้องพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้คือ ลักษณะเนื้อหา และจุดประสงค์ของบทเรียน ลักษณะประเภทสื่อ สภาพแวดล้อม ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก หลักในการเลือกสื่อมีดังนี้

1. ต้องสัมพันธ์กับจุดหมายและเรื่องที่สอน
2. ต้องเหมาะสมกับความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน
3. เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นผู้เรียน
4. เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก
5. ง่ายและมีประสิทธิภาพ

หลักการเตรียมใช้สื่อการเรียนการสอน ควรพิจารณาองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. เตรียมครู โดยศึกษาบทเรียน วัสดุ และศึกษาวิธีการผลิต

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

3. วางระเบียบเรื่องการใช้สื่อ
4. ทำคู่มือการใช้สื่อแต่ละประเภท
5. ทำบัตรรายการสื่อทุกชิ้น
6. สื่อประเภทอุปกรณ์ควรให้บริการประจำที่
7. จัดตารางบริการสื่อประเภทอุปกรณ์ เพื่อความสะดวกในการเลือกเวลาบริการ

เนื่องจากสื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับครูผู้สอน ในอันที่จะช่วยสร้างความเป็นรูปธรรมให้แก่ผู้เรียน เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ อีกทั้งยังช่วยประหยัดเวลาในการสอน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรกำหนดมาตรการในการใช้สื่อตามหลักการดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2532) กล่าวว่า การเรียนการสอนภาษาอังกฤษได้เปลี่ยนไปตามจุดประสงค์ของวิชาภาษาอังกฤษ บทบาทของครูก็เปลี่ยนแปลงเป็นผู้แนะนำและอำนวยความสะดวก หรือจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน (Student-Centered) แทน และจากการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาการเรียนการสอนที่ผ่านมาของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรภาษาอังกฤษ (2517) พบว่า วิธีสอนภาษาอังกฤษในหลักสูตรเดิม ทำให้ผู้เรียนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จึงได้เห็นควรเปลี่ยนแนวการสอนใหม่จากเดิมมาเป็นแนวการสอนเพื่อการสื่อสาร ซึ่งแนวการสอนเพื่อการสื่อสารมีพื้นฐานมาจากแนวความคิดว่า ภาษาคือ เครื่องมือในการสื่อสาร และเป้าหมายของการสอนภาษา คือ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการสื่อสาร ฟินอคเชียโร และโบโบโม (Finocchiaro and Bonomo, 1973) ได้เสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อการสื่อสารไว้ว่า

1. ควรวางแผนในการจัดประสบการณ์และสถานการณ์การเรียนรวมทั้งอุปกรณ์ที่จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจความหมายของเรื่องที่น่าเสนอใหม่อย่างแจ่มแจ้ง
 2. ควรจัดบทเรียนแต่ละบทให้มีทั้งการฝึกเพื่อให้เป็นนิสัยและการฝึกให้ใช้ภาษา โดยใช้ภาษาของนักเรียนให้น้อยที่สุด ซึ่งการฝึกนั้นอาจจะฝึกพร้อมกันทั้งชั้น เป็นกลุ่ม หรือเป็นรายบุคคล และต้องมีความชำนาญในการฝึกด้วย
 3. ควรมีความเข้าใจในการเตรียมต้นฉบับ (Script) ที่จะใช้ฝึกบทสนทนา เพื่อให้บทเรียนมีความหลากหลาย
 4. ควรเตรียมบทเรียนสำหรับอ่าน เขียน เพื่อช่วยให้นักเรียนเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์
 5. ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และข้อเท็จจริงทางวัฒนธรรม
 6. ควรจัดการประเมินผล ที่จะทำให้ทราบถึงสัมฤทธิ์ผลของนักเรียน ความต้องการในการจัดสอน
- ข้อเสริมเป็นรายบุคคลรวมทั้งประสิทธิภาพในการสอนของตัวครูเอง

แนวการสอนดังกล่าว ได้มีการปรับวิธีการสอนภาษาเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์การเรียนการสอนในประเทศไทย ดังที่คณะกรรมการร่างหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (2511) เสนอไว้ดังนี้

1. เน้นการฝึกให้นักเรียนสามารถใช้ภาษาได้อย่างแท้จริงทั้งในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ตลอดจนการสร้างเจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียน
2. ในการสอนนั้น นักเรียนมีบทบาทสำคัญที่สุด นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มเพื่อฝึกและใช้ภาษาอย่างเต็มที่ ครูมีหน้าที่ในการจัดกลุ่ม และป้องกันให้แต่ละกลุ่มทำ
3. การเรียนการสอนดำเนินไป โดยอาศัยกิจกรรมเป็นสื่อในการเรียน นักเรียนฝึกใช้ภาษาเพื่อสอบถามเรื่องราวที่ต้องการทราบ หรือเพื่อแสดงความคิดเห็นในสถานการณ์ต่างๆ ครูมีบทบาทในฐานะเป็นผู้จัดกิจกรรมให้คำอธิบายว่ากิจกรรมนั้นๆ นักเรียนจะต้องทำอะไรบ้าง และเป็นผู้แนะนำในการฝึกภาษา
4. ความสำเร็จในการเรียนของนักเรียน แสดงได้ด้วยการที่นักเรียนเข้าใจความหมายของภาษา และสามารถในการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ได้อย่างทันท่วงที มิใช่แต่เพียงสามารถตอบคำถามในข้อสอบได้อย่างถูกต้องเท่านั้น

สุไร พงษ์ทองเจริญ (2530) ได้กล่าวถึงแนวการจัดการเรียนการสอนเพื่อการสื่อสาร ที่เหมาะสมกับนักเรียนไทยไว้ ดังนี้

1. สอนให้นักเรียนสามารถใช้ภาษาเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวหรือเกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนประสบอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น การสอบถาม การออกคำสั่ง การขอร้อง
2. เน้นการฝึกภาษาแบบที่เจ้าของภาษาใช้ในการสื่อความหมายในชีวิตจริง แต่เป็นภาษาง่ายๆ สำหรับผู้เรียน
3. เน้นการฝึกให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาได้ตั้งแต่ต้นทั้งในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ในสถานการณ์ที่เป็นจริง และเน้นการสอนให้ทักษะทั้ง 4 นี้ สัมพันธ์กันไปด้วยตลอด
4. สอนให้นักเรียนคิดเป็นและมีความคิดสร้างสรรค์
5. หาโอกาสให้นักเรียนฝึกภาษาโดยการใช้กิจกรรมเป็นสื่อในการเรียน
6. ในการสอนครูจะต้องสอนเนื้อหาเก่า หรือเนื้อหาทบทวนกับเนื้อหาใหม่มีความสัมพันธ์กันทั้งภายในชั่วโมงเรียนเดียวกัน หรือระหว่างชั่วโมงต่อชั่วโมงหรือระหว่างบทเรียนต่อบทเรียน
7. สอนเนื้อหาโดยการใช้กิจกรรมหลายแบบในลักษณะทักษะสัมพันธ์

สรุปได้ว่า แนวการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนั้นมีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนสามารถใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และกาลเทศะในสังคม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้และความสามารถในการใช้ภาษา เพื่อการสื่อสารได้จริงทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน การจัดการเรียนการสอนจะเน้นกิจกรรมเป็นหลักในการสอน และแนวการสอนดังกล่าวได้นำมาใช้กับการสอนภาษาอังกฤษตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

พุทธศักราช 2521 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ส่วนสื่อการสอนภาษาอังกฤษ เนื่องจากมีการเปลี่ยนวิธีสอนจากเดิมเป็นแบบแนวการสอนเพื่อการสื่อสาร ดังนั้นสื่อและอุปกรณ์จึงต้องพัฒนาไปตามแนวการสอนที่เน้นทักษะทั้งสี่ด้วย ตามที่ ทวานิต รุทธาวร (2528) กล่าวว่า ด้านสื่อการสอนได้แพร่หลายเข้ามาในประเทศไทยพร้อมวิธีสอนแบบใหม่ๆ ส่วนใหญ่เป็นสื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เครื่องบันทึกเสียง วิทยุ โทรทัศน์ วิดีโอเทป การศึกษา เครื่องเล่นแผ่นเสียง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์การสอนอื่นๆ เช่น บัตรคำ แถบประโยค รูปภาพ ของจริง ภาพพลิก

3.5 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้เสนอแนะหลักการหรือแนวทางเพื่อดำเนินการในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมต่างๆ ควรมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ ไม่ใช่ผู้สั่งการและครูควรทำหน้าที่ประสานงานรับรู้ในการจัดวางแผน รวมทั้งนโยบายต่างๆ
2. กิจกรรมที่จัดตั้งขึ้นต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ดำเนินงานยึดเป็นหลักในการทำงาน และเป็นขอบเขตของการดำเนินงาน
3. รูปแบบการจัดกิจกรรม มุ่งที่จะส่งเสริมพัฒนาตัวนักเรียนเป็นสำคัญ ฉะนั้นต้องคำนึงถึงความสามารถ ความต้องการและความสนใจของนักเรียนโดยให้นักเรียนร่วมกิจกรรมแต่ละประเภทด้วยความสมัครใจ และได้ผลดี
4. การจัดกิจกรรมควรมีความสำคัญเท่าเทียมกับการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรพยายามจัดกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในห้อง

นันทนา เทพบริรักษ์ (2526) ให้ความหมายกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ว่า เป็นการให้บริการหรือประสบการณ์ต่างๆ ที่จัดให้นักเรียนนอกเหนือไปจากการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยนักเรียนสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจและความถนัด การดำเนินการได้รับความเห็นชอบสนับสนุนจากคณาจารย์ ไม่มีหน่วยกิตหรือคะแนนใดๆ แต่จะส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้ได้ผลสมบูรณ์ขึ้น

ประภาพรพรณ สุวรรณสุข (2524) กล่าวว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรหมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่ครูและนักเรียนร่วมกันจัดทำขึ้นนอกเหนือไปจากกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมประสบการณ์ของนักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้เจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อทำให้การเรียนการสอนตามประมวลการสอนในหลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกทั้งช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมเสริมหลักสูตรไม่มีการให้หน่วยกิต หรือคะแนนที่จะส่งผลให้นักเรียนสอบไล่ได้หรือสอบตก

สมุน ออมรวีวัฒน์ (2531) กล่าวว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมประเภทต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนแต่ละคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยตนเอง อันเกิดจากความสมัครใจ ความสนใจ ความสามารถเฉพาะของแต่ละคน กิจกรรมในลักษณะนี้นักเรียนจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยมีครูคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือในบางครั้ง ซึ่งการจัดต้องเปิดกว้างและมีประเภทของกิจกรรมต่างๆ ให้นักเรียนได้เลือกเข้าดำเนินการด้วยตนเอง โดยไม่มีการบังคับหรือให้คะแนนในกิจกรรมเสริมหลักสูตร

สมิตร์ คุณานุกร (2523) ได้ให้ความหมายว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการ ความสนใจ และส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนนอกเหนือไปจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ อุปนิสัย ค่านิยม และปลูกฝังเจตคติที่พึงประสงค์เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของหลักสูตรกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร ประโยชน์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในชั้นเรียน
2. ช่วยพิจารณาความสนใจ และความสามารถพิเศษของผู้เรียน พัฒนาความสนใจ และพัฒนาทักษะผู้เรียน
3. เพื่อเป็นการบริการให้แก่โรงเรียน การทำความสะอาด ปลูกฝังความรัก ความผูกพันต่อโรงเรียน
4. เพื่อเป็นการบริการสังคม
5. เพื่อส่งเสริมการเข้าสังคมและการพักผ่อน มีทักษะในการเข้าสังคมทำงานเป็นกลุ่มได้
6. เพื่อส่งเสริมการกีฬา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่ได้จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ซึ่งครูผู้สอนควรได้มีการพิจารณาจัดกิจกรรมเสริมให้สอดคล้องและเหมาะสม โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับเป็นสำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนควรดูแลเอาใจใส่ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรบรรลุผลตามวัตถุประสงค์

3.6 การสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริม เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กรณีพิเศษนอกเหนือไปจากการสอนตามแผนการสอนโดยปกติ บนพื้นฐานความเชื่อว่าคนเรามีความแตกต่างระหว่างบุคคล การสอนซ่อมเสริมจึงเป็นการให้โอกาสแก่นักเรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ตามศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

กรมวิชาการ (2521) ได้ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. การสอนซ่อม คือ การสอนนักเรียนที่เรียนอ่อนเรียนไม่ทันเพื่อนในชั้น เพื่อให้เรียนทันเพื่อนในระดับชั้นเดียวกัน หรือทันตามโครงการที่กำหนดไว้
2. การสอนเสริม คือ การสอนนักเรียนที่ฉลาดให้ได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่ให้เต็มที่ และเป็นไปในแนวทางที่ถูกที่ควร และเป็นประโยชน์

กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (2531) ได้ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริม หมายถึง การสอนเพื่อช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคนให้เจริญพัฒนาไปในทางที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และศักยภาพที่แท้จริงของเขา ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคนเป็นที่สุด เป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ให้สามารถเรียนรู้ได้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้และส่งเสริมนักเรียนที่มีผลการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ให้ความสามารถเพิ่มขึ้นตามศักยภาพ โรงเรียนควรจัดทำการสอนซ่อมเสริม 3 ระยะ คือ

1. ภายหลังการประเมินผลก่อนเรียน เมื่อพบว่ามิมีพื้นฐานความรู้หรือทักษะเบื้องต้นไม่เพียงพอแก่การเรียนรู้เนื้อหาใหม่
2. ภายหลังการประเมินระหว่างเรียน เมื่อพบว่าผู้เรียนยังไม่ผ่านเกณฑ์ของจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
3. ภายหลังจากการประเมินผลหลังเรียน เมื่อผู้เรียนได้ระดับผลการเรียน "0" ก่อนให้ผู้เรียนสอบแก้ตัว

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า การสอนซ่อมเสริมหมายถึง การช่วยเหลือนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ให้สามารถเรียนรู้ได้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ และส่งเสริมนักเรียนที่มีผลการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ให้มีความสามารถเพิ่มขึ้นตามศักยภาพ

อำไพ สุจริตกุล (2514) ได้ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า การสอนซ่อมเสริมคือ การสอนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง และเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ๆ ให้แก่เด็กเป็นการสอนที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากครู

ช่วงเวลาของการสอนซ่อมเสริม

1. การสอนซ่อมเสริมในเวลาปกติ แบ่งตามลักษณะการจัดคาบ คือจัดคาบให้ตรงกันหมดทั้งโรงเรียน จัดให้ตรงเฉพาะระดับชั้น จัดคาบเพิ่มเข้าในตารางปกติ จัดแบ่งเวลา 10-20 นาที ในคาบเวลาเรียน
 2. การส่งเสริมนอกเวลาเรียนปกติ เช่น หลังเลิกเรียน พักกลางวัน
- (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536)

หลักการสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริม ถ้าจะให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ครูจะต้องเรียนรู้สิ่งต่างๆ เช่น ประคอง สุทธสาร (2524) และ ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2525) มีความเห็นสอดคล้องกันดังนี้

1. ครูต้องทราบจุดเด่น และข้อจำกัดในการเรียนรู้ของนักเรียน สามารถวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามระดับสติปัญญาและความสามารถ
2. ควรมีวิธีเสริมพลัง สร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยกระตุ้นให้กำลังใจ เมื่อนักเรียนประสบกับความล้มเหลว
3. ควรใช้วิธีสอนใหม่ๆ ไม่ซ้ำซาก และสอนตามขั้นตอน ตามลำดับความยากง่าย
4. เวลาที่ใช้สอนซ่อมเสริมแต่ละครั้งไม่ควรนานเกินไป และอาจสอนในเวลาเรียนก็ได้
5. ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการสอน เพื่อให้ นักเรียนรู้สึกว่าได้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง
6. วางแผนการสอนให้ตรงกับความต้องการและความสนใจของนักเรียนจะทำให้ นักเรียนสนใจต่อการเรียนมากขึ้น
7. ควรใช้อุปกรณ์การสอนและวัสดุที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของนักเรียน
8. มีการบันทึกพัฒนาการและติดตามผลอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง
9. แจ้งผลการเรียนที่เป็นปัญหาของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบด้วย เพื่อขอความร่วมมือในการแก้ปัญหา
10. นักเรียนควรได้ทราบความก้าวหน้าของตนเอง และครูชี้แจงให้เข้าใจถึงข้อบกพร่องและความก้าวหน้าให้ทราบและเข้าใจ
11. ควรได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตั้งแต่ผู้บริหารโรงเรียน ครู เพื่อนนักเรียน ตัวนักเรียน ผู้ปกครอง

วิธีสอนซ่อมเสริม

วิธีการสอนจะแตกต่างกันตามวิธีการของครูแต่ละคน และแต่ละโรงเรียนก็จะมีวิธีการไม่เหมือนกันด้วย ในส่วน of นักเรียนนั้น กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2531) กล่าวสรุปว่า การสอนตัวต่อตัวดีที่สุด เพราะผู้สอนสามารถเลือกใช้วิธีสอน และอุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคนได้โดยไม่มียาก แต่ถ้ามีข้อจำกัดในเรื่องเวลา ก็ควรจะใช้กลุ่มเล็กๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

สรุปได้ว่า การสอนซ่อมเสริม คือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งแก้ไขข้อบกพร่องหรือข้อจัดปัญหาในการเรียนด้านต่างๆของนักเรียน อันเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆที่เกิดจากทัศนคติ หรือนิสัยการเรียนที่ไม่เหมาะสม ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่ในการเรียนรู้เต็มตามสมรรถภาพของแต่ละบุคคล ตลอดจนจนเป็นการชี้แนะให้นักเรียนรู้จักตนเองให้ดีขึ้นด้วย

3.7 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

การวัดผลตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ควรคำนึงถึงหลักการสำคัญ 3 ประการคือ

1. การปฏิบัติต้องกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาของการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงหลักการ และวิธีการวัดผล และประเมินผลที่ถูกต้อง
2. การปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
3. การปฏิบัติตามระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และคำชี้แจงที่เกี่ยวข้อง

สาระของการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีดังนี้

1. สถานศึกษามีหน้าที่ประเมินผลการเรียน โดยความเห็นชอบของกลุ่มโรงเรียนในเรื่องของเกณฑ์และดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน
2. ประเมินผลการเรียนเป็นรายวิชา คิดเป็นหน่วยการเรียน ให้ถือปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
3. ประเมินผลการเรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละรายวิชา
4. ประเมินผลทั้งเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและเพื่อตัดสินผลการเรียน

กรมวิชาการ (2533) ได้กล่าวถึง วิธีการประเมินผลการเรียนไว้ว่า การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ให้ถือปฏิบัติดังนี้

1. แจ้งให้นักเรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการประเมินผล เกณฑ์การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ และเกณฑ์การผ่านกลุ่มประสบการณ์ก่อนทำการสอน
2. จุดประสงค์การเรียนรู้จะต้องครอบคลุมพฤติกรรมด้าน พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และเน้นกระบวนการ
3. ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนต้องประเมินผลก่อนเรียนเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นของนักเรียน
4. ระหว่างภาคเรียน ให้ผู้สอนประเมินผลการเรียนของนักเรียนเป็นระยะๆ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้น เพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียน และเพื่อประเมินผลการผ่านจุดประสงค์
5. เมื่อถึงปลายภาคเรียน หลังจากจบกระบวนการเรียนการสอนทุกกิจกรรมแล้ว ให้มีการประเมินผลการเรียนปลายภาค โดยเลือกประเมินเฉพาะจุดประสงค์ที่สำคัญ ให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และเน้นกระบวนการเพื่อตรวจสอบความรู้ความสามารถที่กำหนดไว้ในภาคเรียนนั้น

การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนตามข้อ 3, 4 และ 5 ถ้านักเรียนมีความรู้ความสามารถต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ของจุดประสงค์ ให้ผู้สอนวินิจฉัยหาข้อบกพร่องของนักเรียนแล้วสอนซ่อมเสริม โดยจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียน

กรมวิชาการ (2533) ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการเตรียมการวัดผลการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อศึกษาหาความก้าวหน้าจากการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน ซึ่งไม่นำมาเป็นเกณฑ์การตัดสินผลการเรียนไว้ดังนี้

1. โรงเรียนต้องวางแผนล่วงหน้าว่า วิชาภาษาอังกฤษ จะมีงาน/กิจกรรมอะไรบ้างที่นักเรียนเลือกได้
2. งาน/กิจกรรมต่างๆ เหล่านั้นจะประเมินความก้าวหน้าอย่างไร เช่นการประเมินแบบผ่าน/ไม่ผ่าน ประเมินแบบให้เป็นระดับผลการเรียน ประเมินแบบตรวจสอบเวลาเข้าร่วมกิจกรรมว่าครบ/ไม่ครบ
3. ครูผู้สอนต้องรู้ว่าในตลอดภาค/ปีการศึกษา นักเรียนคนใดจะเข้าร่วมงานกิจกรรมอะไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อให้การบันทึกความก้าวหน้าจากการเข้าร่วมงาน/กิจกรรมเป็นไปอย่างถูกต้อง

อุทุมพร ทองอุไทย (2520) ให้ความหมายว่า การวัดหมายถึง กระบวนการที่ตัวเลขหรือสัญลักษณ์จะถูกนำมาเกี่ยวข้องกับลักษณะของวัตถุ คน หรือสิ่งที่จะวัด การวัดจึงต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. ต้องมีกลุ่มของวัตถุ หรือคน
2. มีคุณสมบัติของลักษณะที่จะวัด
3. มีการกระทำโดยการให้ตัวเลข หรือสัญลักษณ์กับลักษณะวัตถุ
4. ต้องพิจารณาถึงธรรมชาติ ตลอดจนนำตัวเลขหรือสัญลักษณ์เหล่านี้ไปใช้

กาญจนา คุณนารักษ์ (2527) ได้กล่าวถึง การประเมินผลว่า มีความมุ่งหมายสำคัญอยู่ 3 ประการคือ

1. เพื่อป้องกันผู้เรียนมีความรู้ เจตคติ และทักษะที่สำคัญเพียงพอหรือไม่
2. เพื่อวินิจฉัยจุดเด่น และจุดด้อยของผู้เรียน โดยสังเกตจากสัมฤทธิ์ผลที่แสดงออกมา
3. เพื่อป้องกันระดับสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนแต่ละคน

สมหวัง พิธิยานุรักษ์ (2522) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของ หรือการกระทำใดๆโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งหลักการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ต้องประกอบด้วย

1. กำหนดจุดประสงค์ในการวัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการสอน พร้อมทั้งให้คำนิยามของสิ่งที่ต้องการวัดภายในขอบข่ายของเป้าหมายการศึกษาในรูปพฤติกรรมของผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย
2. เลือกแนวคิดและปรัชญาการวัดให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ และสิ่งที่จะวัดตามที่กำหนดไว้ในข้อ 1

3. เลือกหรือสร้างเครื่องมือ หรือแบบสอบถามตามแนวคิดหรือปรัชญาการวัดในข้อ 2 เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน และประสิทธิภาพของการสอน

4. การวัดผลการเรียนรู้หรือการเรียนการสอน ที่จะให้ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทุกด้านตามจุดประสงค์ของการสอน จำเป็นต้องใช้เทคนิคการวัดหลายวิธีประกอบกัน ไม่มีเทคนิคการวัดใดเพียงเทคนิคเดียวที่สามารถวัดความเปลี่ยนแปลง และกำหนดหน้าของการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ครบทุกด้าน เพราะเทคนิคการวัดหรือเครื่องมือแต่ละประเภทมีข้อจำกัดในพฤติกรรมของผู้เรียน

5. การวัดผลการเรียนการสอน เป็นการวัดทางอ้อม และสิ่งที่วัดได้เป็นเพียงตัวอย่างของพฤติกรรม ความรู้ ทักษะ หรือเจตคติของผู้เรียนเท่านั้น เพื่อความถูกต้องของสิ่งที่ต้องการวัด ผู้สอนจะต้องเลือกใช้เทคนิคหรือเครื่องมือที่เหมาะสมหลายประเภท และวัดหลายๆครั้ง เพื่อจะได้คะแนนพฤติกรรมเกี่ยวกับ ความรู้ ทักษะ และเจตคติอย่างถูกต้อง

6. ผู้สอนควรตระหนักถึงจุดเด่น จุดด้อยของเทคนิคหรือเครื่องมือแต่ละประเภท เพื่อจะได้เลือกใช้เครื่องมือ หรือเทคนิคเหล่านั้นได้อย่างถูกต้อง อันจะนำมาซึ่งความถูกต้อง และแม่นยำตรงของข้อมูลที่ได้ พร้อมทั้งหาทางป้องกัน และแก้ไขข้อผิดพลาดในการใช้เทคนิคหรือเครื่องมือหรือกระบวนการใช้เครื่องมือหรือเครื่องมือแต่ละประเภท กล่าวคือ

1. ข้อผิดพลาดอันเนื่องจากการสุ่มตัวอย่าง
2. ข้อผิดพลาดจากเครื่องมือหรือกระบวนการใช้เครื่องมือหรือแบบสอบถาม
3. ข้อผิดพลาดจากการแปลความหมายของคะแนน

7. การแปลความหมายของข้อมูลที่วัดได้ หรือคะแนนตามแนวของการวัด เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอน และแนวทางในการตัดสินใจอื่นๆ เช่น การเลือกบุคลากร การปรับปรุงหลักสูตร

สุภาพ วาดเขียน และอรพินทร์ โภชนาดา (2530) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลการเรียน มีคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การทดสอบ (Testing) หมายถึง การใช้เครื่องมือต่างๆในการทดสอบ หรือหมายถึงกระบวนการอันมีระบบที่ใช้ในการวัดเปรียบเทียบเพื่อพฤติกรรมของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เช่น การเปรียบเทียบความสามารถสัมฤทธิ์ผล ความสนใจ

2. การวัดผล (Measurement) เป็นกระบวนการที่กำหนดตัวเลขให้กับวัตถุสิ่งของหรือบุคคลตามความมุ่งหมายที่จะวัด แล้วสอบและเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้นๆ เช่น วัดความสามารถทางสมอง วัดคุณสมบัติทางกายภาพ การวัดเป็นกระบวนการที่กว้างขวางมากกว่าการทดสอบ การวัดผลทางการศึกษามักใช้กับสิ่งๆซึ่งจะต้องมีความหมายของผลมากกว่าการทดสอบ

3. การประเมินผล (Evaluation) เป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่าความจริงที่ขึ้นอยู่กับการวัดหลายๆอย่าง การประเมินผลจะมีคุณประโยชน์มากก็ต่อเมื่อได้ผลหรือข้อมูลที่ต้องการแน่นอน

อชิพร ศรียมก (2523) ให้ความหมายของการประเมินผลการศึกษาคือ หมายถึง กระบวนการในการตัดสิน ติราคา หรือสรุปเพื่อพิจารณาความเหมาะสม หรือหาคุณค่าของคุณลักษณะพฤติกรรม และสิ่งของว่าดีเพียงใดโดย อาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดที่ได้จากการวัดผลเป็นหลัก

กล่าวโดยสรุป การวัดและประเมินผลการเรียน มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน เพราะผลที่ได้ เป็นสิ่งที่บอกให้ทราบว่า หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหมด ตลอดจนความพยายามต่างๆ ในอันที่จะส่งเสริมการเรียนการสอนบรรลุผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นแนวทาง ในการแก้ไข ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครูต่อไป

4. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้ จะดำเนินไปสู่ความสำเร็จตามจุดประสงค์ของหลักสูตรได้จำเป็นต้องอาศัยบุคคล หลายฝ่ายร่วมมือกันส่งเสริม และดำเนินการปฏิบัติให้ลุล่วงไปด้วยดี

กรมวิชาการ (2522) ระบุถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรคือ

1. ครู
2. ผู้บริหารโรงเรียน
3. คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน
4. ศึกษาธิการอำเภอ ศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการเขต
5. ผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัด
6. สถาบันฝึกหัดครู
7. กรมเจ้าสังกัดและกรมวิชาการ

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวถึงบทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ว่า การนำ หลักสูตรไปใช้ให้ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน รวมทั้งอาศัย การสนับสนุนจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นซึ่งต้องกระตุ้นย่วยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน มีบทบาทในด้านการบริหารหลักสูตร การบริการหลักสูตร การนิเทศติดตามผล การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ การประชาสัมพันธ์ มีแนวปฏิบัติดังนี้
 - 1.1 ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้กระจ่าง
 - 1.2 จัดเตรียมบุคลากรโดยวิธีการต่างๆ เช่น การประชุมชี้แจง การฝึกอบรม การประชุมสัมมนา
 - 1.3 จัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และประสบการณ์

1.4 ให้บริการและสนับสนุนการสอนของครู โดยจัดทำ จัดหาเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

1.5 ดำเนินการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ

1.6 ให้ขวัญและกำลังใจ ส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงานอย่างเหมาะสมและยุติธรรม

1.7 ประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรแก่นักเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครองและคนในชุมชน

1.8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม

2. ครูผู้สอน ครูผู้สอนมีบทบาทหน้าที่หลักคือการสอน ต้องใช้หลักสูตรประกอบการเตรียมการสอน การทำแผนการสอนหรือกำหนดการสอน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.1 ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้กระจ่างและประชุมวิเคราะห์หลักสูตร พิจารณาหาจุดประสงค์ของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาในแต่ละวิชา เพื่อวางแผนการใช้แผนการสอนให้เหมาะสม

2.2 ทำความรู้จักผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆของผู้เรียน เช่น ความรู้ ความสามารถ และปัญหาของผู้เรียน เพื่อหาทางพัฒนาทั้งผู้เรียนทั้งชั้นและรายบุคคล

2.3 ศึกษาแผนการสอน คู่มือครูให้เข้าใจอย่างแจ่มชัดก่อนทำการสอน

2.4 ให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอน และเตรียมสื่อการเรียนการสอนที่จะใช้ในการสอนแต่ละครั้งก่อนสอน

2.5 ศึกษาและลงมือปฏิบัติการสอนด้วยกลวิธีหลากหลายให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมากกว่าการฟังอ่านเพียงอย่างเดียว

2.6 พัฒนาวีธีการจัดการเรียนการสอนใหม่ๆ และจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมตามเจตนาารมณ์ของหลักสูตร

2.7 จัดสอนซ่อมเสริมแก่ผู้เรียนที่มีความจำเป็นต้องเรียน

2.8 ตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นระยะๆ โดยใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อหาทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

2.9 ปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น โรงเรียน และผู้เรียน

3. ศักยภาพของครู การนำหลักสูตรไปใช้ นอกจากผู้บริหารโรงเรียนและครูจะมีบทบาทสำคัญแล้ว ศักยภาพของครูเป็นผู้หนึ่งที่สามารถทำให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุผลตามต้องการได้ โดยมีบทบาทในการสนับสนุนการใช้หลักสูตรในโรงเรียนดังนี้

3.1 จัดอบรมหรือแนะนำครูเพื่อเสริมความรู้และทักษะที่จำเป็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร และการดำเนินการเรียนการสอน

3.2 เป็นที่ปรึกษาของครูในกรณีที่มีปัญหาทางด้านวิชาการและจัดให้มีการประชุมเพื่อแก้ปัญหา ตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแสวงหาวิธีการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพเป็นครั้งคราวในระดับต่างๆ

3.3 เป็นผู้ประสานงานทางวิชาการระหว่างโรงเรียนกับกรม กอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

3.4 สร้างเสริมแรงจูงใจเพื่อให้ครูมีกำลังใจในการทำงานและพัฒนาวิชาชีพของตน

3.5 นิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงคุณภาพการสอนของครู

3.6 ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียนให้ผู้สนใจได้เข้าใจและมีการขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ

3.7 จัดให้บริการต่างๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็น ติดต่อวิทยากรมาให้ความรู้แก่ครูผู้สอนหรือศึกษานิเทศก์เป็นวิทยากรเอง

4. ผู้ปกครองและชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนมีบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมการใช้หลักสูตรคือ

4.1 ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดหาจัดทำวัสดุ อุปกรณ์และสื่อประกอบการเรียนการสอนต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนของครูและนักเรียน

4.2 ช่วยประชาสัมพันธ์สนับสนุนและเผยแพร่ความรู้เรื่องหลักสูตรแก่บุคคลที่ยังไม่เข้าใจในท้องถิ่น

4.3 แสดงความสนใจในการเรียนของผู้เรียนด้วยการซักถามผลการเรียน และช่วยเสนอแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม

4.4 ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนเมื่อโรงเรียนขอความร่วมมือมา เช่น เป็นวิทยากรพิเศษให้กับโรงเรียน หรือให้การสนับสนุนในด้านสถานประกอบการ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ได้กล่าวถึงบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 กลุ่ม ที่จะทำให้หลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ คือ

1. ครูใหญ่
2. ครูประจำชั้น
3. ชุมชนหรือผู้ปกครอง

ครูใหญ่เป็นผู้มีบทบาทมากเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร จะต้องทำการศึกษาหลักสูตรให้ชัดเจนเพื่อที่จะจัดวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมวางแผนเพื่อใช้หลักสูตรใหม่
2. การเตรียมการอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่
3. การจัดครูเข้าสอน
4. การจัดตารางสอน

5. การจัดการบริการวัสดุอุปกรณ์หลักสูตรและสื่อการเรียน

6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร กับผู้ปกครองและคณะกรรมการศึกษาของโรงเรียนชุมชน เกี่ยวกับ
จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง และจัดประสบการณ์การเรียนรู้

7. การจัดสภาพแวดล้อม อาคาร สถานที่และการเลือกสรรโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร

8. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร

ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอนเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนเพราะเป็นผู้จัดประสบการณ์
การเรียนรู้ของเด็ก ครูจะต้องมองเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในสังคม และก้าวให้ทันกับเหตุการณ์และ
การเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ หลักสูตรจะบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่อยู่ที่ครูเป็นสำคัญ

ชุมชนและผู้ปกครอง เป็นผู้มีส่วนให้การสนับสนุน ร่วมมือในการใช้หลักสูตร การประชาสัมพันธ์ การใช้
หลักสูตรกับผู้ปกครอง คณะกรรมการศึกษาของโรงเรียนและประชาชนในชุมชนเป็นสิ่งที่ละเลยไม่ได้ จะต้องทำการ
เผยแพร่ว่าการใช้หลักสูตรใหม่นั้น ลูกหลานของเขาจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรเกี่ยวกับการเรียนรู้ เจตคติ
ค่านิยม และความสามารถในการแก้ปัญหา

สังต์ อุทรานันท์ (2527) กล่าวถึง บุคลากรและบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร มีดังนี้

1. นักวิชาการ ซึ่งได้แก่ศึกษานิเทศก์หรือนักวิชาการ ที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตรมีบทบาทในการส่งเสริม
การใช้หลักสูตร ดังนี้

1.1 ช่วยพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร และดำเนินการเรียนการสอน
ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

1.2 ทำการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรในหน่วยงานที่ใช้หลักสูตร

1.3 ให้การสนับสนุน และส่งเสริมการดำเนินการใช้หลักสูตร โดยการให้บริการวัสดุหลักสูตร
และให้กำลังใจแก่ผู้นำหลักสูตรไปใช้

2. ผู้บริหารโรงเรียน มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตรดังนี้

2.1 ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อย่างแจ่มแจ้ง

2.2 ดำเนินการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

2.3 กระตุ้นและส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น การอบรมหรือจัดประชุมสัมมนา

2.4 ให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดี

แก่ครูคนอื่น ๆ

3. หัวหน้ากลุ่มวิชา หรือหัวหน้าสายวิชา ควรจะดำเนินการส่งเสริมการใช้หลักสูตรดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษารายละเอียดและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนเองรับผิดชอบอย่างชัดเจน

3.2 ช่วยวางแผนและจัดทำแผนการเรียนการสอน

- 3.3 จัดหาวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ให้บริการแก่ครูคนอื่นที่อยู่ในสายเดียวกัน ที่สอดคล้องกับหลักสูตรที่ตนเองรับผิดชอบ
- 3.4 ดำเนินการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนเองอย่างสม่ำเสมอ
- 3.5 ทำการประสานงานการใช้หลักสูตรกับหมวดวิชาอื่น หรือสายวิชาอื่น เพื่อให้การใช้หลักสูตรภายในโรงเรียน
4. ครูผู้สอน ในฐานะเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง มีส่วนที่จะช่วยสนับสนุนให้การใช้หลักสูตรในโรงเรียนมีประสิทธิภาพได้ดังนี้
- 4.1 ศึกษาหลักสูตร เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนเองใช้อยู่อย่างชัดเจน
- 4.2 สนับสนุนการปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
- 4.3 ทำการสอนให้ถูกต้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ใช้อยู่
- 4.4 พยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสม หรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการใช้หลักสูตรที่ตนเองเป็นผู้ใช้
5. บุคลากรอื่นๆ ภายในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ บรรณารักษ์ นักเทคโนโลยีทางการศึกษา นักวัดผล นักแนะแนว ฯลฯ ต่างก็มีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรโดยปฏิบัติดังนี้
- 5.1 ปฏิบัติตนในหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบอย่างเต็มที่
- 5.2 ให้ความช่วยเหลือหรือให้บริการแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างเหมาะสม

จากแนวคิดของนักการศึกษา สรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้จะให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรในโรงเรียน ครูผู้สอนเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้การพัฒนาหลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมาย ผู้บริหารก็มีส่วนสำคัญในการทำหน้าที่บริหารและให้บริการหลักสูตร เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี รวมทั้งความร่วมมือจาก ศึกษานิเทศก์ ผู้ปกครองและชุมชน จะช่วยเสริมให้การใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. หลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539 ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539

การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามหลักสูตรนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้สามารถใช้ภาษาสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ ได้ถูกต้องตามหลักภาษา และเหมาะสมกับวัฒนธรรม
2. เพื่อให้สามารถพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอย่างต่อเนื่องตลอดแนว สามารถนำไปใช้ในการศึกษา หรือนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ โดยมีมาตรฐานขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อให้มีความสามารถในด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อใช้ในการสื่อสารและการแสวงหาความรู้
4. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องราวและวัฒนธรรมของผู้ที่พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่เป็นเบื้องต้น และพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษให้มีความเข้าใจวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลกรวมทั้งสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ในระดับปลาย
5. เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ เห็นประโยชน์และคุณค่าของภาษาอังกฤษในการแสวงหาความรู้ และการประกอบอาชีพ

โครงสร้างของหลักสูตรภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาและอัตราเวลาเรียน

โครงสร้างหลักสูตรภาษาอังกฤษพุทธศักราช 2539 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีรายละเอียดดังนี้

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยวิชาเลือกเสรีภาษาอังกฤษดังนี้

1. ภาษาอังกฤษมาตรฐานพื้นฐาน		
อ 011 ภาษาอังกฤษหลัก 5	4 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2 หน่วยการเรียนรู้
อ 012 ภาษาอังกฤษหลัก 6	4 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2 หน่วยการเรียนรู้
อ 013 ภาษาอังกฤษหลัก 7	4 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2 หน่วยการเรียนรู้
อ 014 ภาษาอังกฤษหลัก 8	4 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2 หน่วยการเรียนรู้
อ 015 ภาษาอังกฤษหลัก 9	4 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2 หน่วยการเรียนรู้
อ 016 ภาษาอังกฤษหลัก 10	4 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2 หน่วยการเรียนรู้

2. ภาษาอังกฤษแบบเข้ม

2.1 กลุ่มพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษ

อ 021	ภาษาอังกฤษหลัก พูด	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
อ 022	ภาษาอังกฤษหลัก เขียน	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
อ 023	ภาษาอังกฤษโครงการ	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้

2.2 กลุ่มพัฒนาประสบการณ์ภาษาอังกฤษ

อ 031	ภาษาอังกฤษเฉพาะประสบการณ์เฉพาะตน	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
อ 032	ภาษาอังกฤษปฏิบัติงาน	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
อ 033	ภาษาอังกฤษสารสนเทศ	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
อ 034	ภาษาอังกฤษรอบรู้	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. ภาษาอังกฤษมาตรฐานพื้นฐาน

อ 017	ภาษาอังกฤษหลัก 11	4 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2 หน่วยการเรียนรู้
อ 018	ภาษาอังกฤษหลัก 12	4 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2 หน่วยการเรียนรู้
อ 019	ภาษาอังกฤษหลัก 13	4 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2 หน่วยการเรียนรู้
อ 0110	ภาษาอังกฤษหลัก 14	4 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2 หน่วยการเรียนรู้
อ 0111	ภาษาอังกฤษหลัก 15	4 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2 หน่วยการเรียนรู้
อ 0112	ภาษาอังกฤษหลัก 16	4 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2 หน่วยการเรียนรู้

2. ภาษาอังกฤษเข้ม

2.1 กลุ่มพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษ

อ 024	ภาษาอังกฤษฟัง พูด	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
อ 025	ภาษาอังกฤษอ่าน เขียน	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
อ 026	การอ่านอังกฤษเชิงวิเคราะห์	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
อ 027	การเขียนอังกฤษเชิงสร้างสรรค์	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
อ 028	การแปลอังกฤษเบื้องต้น	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
อ 029	ภาษาอังกฤษโครงการ	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้

2.2 กลุ่มพัฒนาประสบการณ์ภาษาอังกฤษ

อ 035	ภาษาอังกฤษประสบการณ์เฉพาะตน	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
อ 036	ภาษาอังกฤษปฏิบัติงาน	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
อ 037	ภาษาอังกฤษเทคโนโลยี สารสนเทศ	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
อ 038	ภาษาอังกฤษรอบรู้	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้

รายวิชา อ 021-029 อ 031-038 เป็นรายวิชาสำหรับผู้เลือกเรียนภาษาอังกฤษแบบเข้มและผู้เรียนสามารถเลือกเรียนซ้ำได้ โดยการเพิ่ม ก ข ค... ท้ายเลขรหัสวิชา ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในระดับที่สูงขึ้น

แนวการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา

แนวการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการสื่อสารตามระดับภาษาที่เรียนและตามความต้องการ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน แนวในการจัดการเรียนการสอนในระดับนี้ จึงควรมีลักษณะ ดังนี้

1. เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้เรียนโดยใช้ภาษาอังกฤษ ใช้วิธีการต่างๆ ที่จะส่งเสริมให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาอังกฤษ
2. เน้นกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆที่กำหนดให้ทั้งในและนอกห้องเรียน
3. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้ภาษาอังกฤษในการทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาการรับและการใช้ภาษาอังกฤษอย่างสร้างสรรค์ สามารถแสวงหาความรู้จากสื่อภาษาอังกฤษที่หลากหลายและสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการประกอบอาชีพ
4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่อต่างๆที่เป็นภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้เรียนมีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น จากการรับรู้เหตุการณ์ เรื่องราว และวัฒนธรรมอันหลากหลาย

กระบวนการวัดและประเมินผลภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา

กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนเพื่อวัดความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนั้น ควรถูกต้องตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้และสอดคล้องกับแนวการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยครอบคลุมทั้งการประเมินผลก่อนเรียน ประเมินผลระหว่างเรียน และประเมินผลภายหลังเรียน ประเมินผลทั้งในภาคปฏิบัติ ภาควิชาความรู้ และเจตคติ ด้วยเครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เช่น แบบทดสอบความรู้ แบบสังเกต แบบประเมินผลการปฏิบัติ แฟ้มงาน เป็นต้น มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยให้โอกาสผู้เรียนให้ประเมินความสามารถตนเองเป็นระยะๆเพื่อนำผลมาพัฒนาปรับปรุงตนเอง เครื่องมือวัดและประเมินผลที่ดีต้องมีคุณลักษณะที่แสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและสะท้อนผลการจัดการเรียนการสอนของผู้สอน

นอกจากนี้เครื่องมือวัดมาตรฐานพื้นฐานทางภาษาในแต่ละระดับการเรียนรู้ภาษา ก็เป็นเครื่องมือวัดผลสำเร็จของการเรียนการสอนภาษาได้ด้วย

สื่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา

สื่อการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพ และตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียน สื่อการเรียนการสอนจึงควรมีความหลากหลาย มีลักษณะเป็นสื่อประสมที่น่าสนใจ ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ภาษาอย่างรวดเร็วโดยผู้สอนต้องสามารถเลือกใช้ ปรับ และจัดการการใช้สื่อต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาของเรื่องที่เรียน นับตั้งแต่สื่อพื้นฐานใกล้ตัวผู้เรียน เช่น สื่อของจริง สิ่งพิมพ์ต่างๆ จนถึงสื่อที่เป็นเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอนภาษา วิกิพีเดีย ศูนย์การเรียนรู้ สื่อทางไกล และอื่นๆ

อย่างไรก็ตามสื่อดังกล่าวเป็นเพียงสิ่งที่จะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ แต่สื่อไม่ใช่สิ่งแทนผู้สอน กระบวนการเรียนการสอน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ ยังมีความจำเป็นสูงสุด และมีความสำคัญในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นอย่างยิ่ง

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชาติ ทิวาวัชร์ (2537) ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 จากการศึกษาพบว่า ด้านการเตรียมการใช้หลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาได้เตรียมครูโดยส่งครูไปเข้ารับการอบรมจัดครูเข้าสอนตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์และความสนใจ ได้เตรียมผู้ปกครองและนักเรียนโดยชี้แจงให้ทราบจุดประสงค์ของหลักสูตรและแนวทางการจัดการเรียนการสอน จัดห้องเรียนเพิ่มให้ตามจำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จะเลื่อนชั้นไปเรียนระดับมัธยมศึกษา และตามจำนวนนักเรียนที่รับเข้าใหม่ จัดหาเอกสารหลักสูตรให้ครู ตลอดจนสนับสนุนในด้านสถานที่สำหรับผลิตและเก็บสื่อการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ร่วมกันในระดับกลุ่มโรงเรียนเพื่อจัดทำแผนการสอน แบบทดสอบ และเครื่องมือวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูส่วนน้อยที่มีความเข้าใจและสามารถเขียนบันทึกการสอนได้ แต่ครูส่วนมากไม่ได้เขียนบันทึกการสอน เนื่องจากเดิมสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาและต้องเลื่อนขึ้นไปสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนที่รับเข้าเรียนเพิ่มให้เรียนร่วมในห้องเรียนเดียวกัน จัดสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่มีพื้นฐานไม่เท่ากัน จัดตั้งชมรมภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา นอกจากนี้ ครูได้ศึกษาการวัดและประเมินผลวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง แต่ยังต้องการความช่วยเหลือในเรื่องขั้นตอนของการดำเนินการ ครูส่วนมากได้รับการเยี่ยมชั้นเรียนและการนิเทศภายในจากผู้บริหารโรงเรียน แต่ครูส่วนน้อยได้รับการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรจากศึกษานิเทศก์อำเภอและศึกษานิเทศก์จังหวัด

นันทนา มุกतालอย (2534) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) วิชาภาษาอังกฤษ : ศึกษารายกรณีมัธยมศึกษา (ร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร) สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 พบว่า ด้านบริบท จุดประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจนและสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยป้อนเข้าพบว่า ครูผู้สอนมีความพร้อมที่จะสอนตามหลักสูตร นักเรียนมีพื้นฐานความรู้ภาษาอังกฤษอยู่ในเกณฑ์ดี มีความสนใจ มีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน และงบประมาณได้รับการสนับสนุนอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการพบว่า ผู้บริหารได้บริหารกระบวนการเรียนการสอน และให้บริการหลักสูตรเป็นอย่างดี ส่วนครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม และได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารอยู่ในระดับปานกลาง ด้านผลผลิต พบว่า ผลที่ได้จากการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษประสบผลสำเร็จในระดับปานกลาง และนักเรียนมีเจตคติต่อหลักสูตรรายวิชาภาษาอังกฤษที่ได้ปรับปรุงใหม่อยู่ในระดับปานกลาง

บุปผา บุญธรรม (2538) ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ มีความต้องการด้านหลักสูตร ต้องการให้บุตรหลานได้เรียนวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ประกอบอาชีพได้ เป็นพื้นฐานในการศึกษาระดับสูงต่อไป โรงเรียนควรสอนเน้นหนักวิชาภาษาอังกฤษเป็นพิเศษ จัดหาหนังสือเรียนให้ฟรี จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์การจัดหลักสูตรให้ทราบ ต้องการให้จัดวิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับ ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน ได้เป็นอย่างดี และต้องการให้จัดชั้นเรียนแบบคละกันหมด ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ต้องการให้สอนเน้นทั้ง 4 ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน และเน้นการสื่อสาร การสนทนา ควรจัดกิจกรรมอื่นๆ นอกเหนือจากกิจกรรมในห้องเรียนเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางภาษาให้แก่เด็ก ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ต้องการให้ครูผู้สอนใช้สื่อ และต้องการมีส่วนร่วมในการจัดหาสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการใช้สถานที่ ต้องการให้จัดเป็นห้องวิชาภาษาอังกฤษโดยเฉพาะ มีมุมอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ต้องการให้มีห้องปฏิบัติการทางภาษา โดยใช้งบประมาณจากทางราชการ และจัดประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบ เพื่อขอการสนับสนุน ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน ต้องการให้มีลักษณะเป็นทั้งการวัดทักษะและทดสอบด้วยแบบทดสอบ และต้องการติดตามผลการเรียน โรงเรียนควรทำหนังสือรายงานผลการเรียนให้ทราบเป็นระยะ

เบญจมาศ เกตุพิชัย (2524) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลการใช้หลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ของครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษในเขตการศึกษา 6 พบว่า ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษส่วนใหญ่ในเขตการศึกษา 6 มีวุฒิปริญญาตรี วิชาเอกภาษาอังกฤษ มีประสบการณ์ในการสอนวิชาภาษาอังกฤษ 1-5 ปี ไม่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ รวมทั้งแบบเรียน และคู่มือการสอน

วิชาภาษาอังกฤษมีความเหมาะสมอยู่ในเกณฑ์ดี สำหรับการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยึดจุดประสงค์ของหลักสูตรเป็นหลักในการสอนและได้เตรียมการสอนไว้ล่วงหน้า โดยได้นำหลักสูตรและคู่มือการสอนวิชาภาษาอังกฤษมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการสอนมากกว่าเอกสารอื่นๆ วิธีสอนที่ใช้ส่วนใหญ่คือ วิธีการฝึกทักษะทั้ง 4 การแสดงบทบาทสมมติ และการบรรยาย ในด้านกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ได้จัดให้มีการเล่นเกมทางภาษามาก ส่วนอุปกรณ์การสอนที่ใช้มากได้แก่ รูปภาพและของจริง ในด้านการวัดผล ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เกณฑ์การวัดผล และประเมินผลที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมีความเหมาะสมดีแล้ว ส่วนวิธีการวัดผลที่ครูผู้สอนส่วนใหญ่คือวิธีตรวจงาน และให้นักเรียนปฏิบัติ สำหรับปัญหาในการใช้หลักสูตรที่ครูส่วนใหญ่ประสบ ได้แก่ ขาดเอกสารประกอบการเรียนการสอน ขาดงบประมาณ ตลอดจนการที่ผู้เรียนไม่ได้เลือกเรียนตามความถนัด เพราะต้องเรียนตามโปรแกรมที่โรงเรียนเปิดสอนเท่านั้น

ประจัญ ถาวร (2539) ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานการใช้หลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านการเตรียมการ โรงเรียนมีการเตรียมการวางแผนการดำเนินงานการใช้หลักสูตรโดยครูวิชาการร่วมจัดทำ มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสำรวจและรวบรวมข้อมูล เตรียมครูผู้สอนโดยการส่งครูเข้าอบรมสัมมนา การเตรียมเอกสารประกอบหลักสูตรมีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้ครูผู้สอน และให้ครูนำอุปกรณ์ที่มีอยู่มาใช้เป็นสื่อ ด้านสถานที่ครูผู้สอนภาษาอังกฤษเป็นผู้จัดเตรียม การเตรียมการนิเทศจัดให้ครูผู้สอนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ส่วนการเตรียมการวัดผลประเมินผลใช้วิธีส่งครูเข้ารับการอบรม ด้านการประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรให้ครูชี้แจงหลักสูตรแก่นักเรียน ปัญหาที่พบได้แก่ ครูผู้สอนไม่เพียงพอ และจำนวนครูผู้สอนเกือบครึ่งหนึ่งไม่มีวุฒิทางวิชาภาษาอังกฤษ ขาดเอกสารประกอบหลักสูตร ห้องเรียนใช้ฝึกปฏิบัติทางภาษา และเอกสารการวัดผลประเมินผล

2. ด้านการดำเนินงาน ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบสนทนา ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งให้ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ครูจัดทำสื่อการสอนมีการสอนซ่อมเสริม การวัดผลประเมินผลการแนะแนวการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ปัญหาที่พบบนนักเรียนมีพื้นฐานความรู้แตกต่างกัน ครูขาดความรู้มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนงบประมาณไม่เพียงพอในการจัดซื้อและวัสดุอุปกรณ์ ครูผู้สอนมีงานมากไม่มีเวลาสอนซ่อมเสริม ครูขาดความรู้ในการวัดผลประเมินผล

3. ด้านการประเมินผล โรงเรียนส่วนใหญ่มีการประเมินผลการเตรียมการดำเนินงานและการดำเนินงานโดยวิธีการสอบถามจากครูผู้สอน

อินทรีย์ บัวสมบูรณ์ (2536) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า การจัดทำหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษโรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตร โดยไม่มีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานก่อนการจัดทำ และไม่ได้กำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร แต่กำหนดเนื้อหาและกิจกรรมจากหนังสือเรียน วิธีการวัดผลและประเมินผลยึดระเบียบการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 เป็นหลัก ด้านการใช้หลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ โรงเรียนส่วนใหญ่ จัดเตรียมบุคลากรโดยการให้บุคลากรของโรงเรียนไปอบรม ดูงาน หรือลาศึกษาต่อคาบเวลาที่กำหนดให้สอนมีความเพียงพอ จัดครูเข้าสอนได้ตรงกับวิชาเอกที่สำเร็จการศึกษา มีการจัดห้องปฏิบัติการภาษา จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำวัสดุหลักสูตร สื่อการสอนอยู่ในสภาพทันสมัย ใช้การได้ดี แต่ไม่เพียงพอ โรงเรียนยังมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามความสนใจของผู้เรียน จัดสอนซ่อมเสริมทักษะที่บกพร่องแก่ผู้เรียน และนิเทศติดตามโดยวิธีการสังเกตการสอนในชั้นเรียน ส่วนการประเมินผลการใช้หลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ โรงเรียนส่วนใหญ่มีการประเมินผลด้านการจัดการเรียนการสอน โดยนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงแผนการสอนครู ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำหลักสูตร ส่วนปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ได้แก่ ปัญหาจำนวนนักเรียนแต่ละห้องมีมากเกินไป พื้นฐานความรู้ของนักเรียนแตกต่างกันและสื่อการสอนไม่เพียงพอ สำหรับปัญหาการประเมินผลการใช้หลักสูตรคือ ขาดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

จากสาระสำคัญของทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารและบริการหลักสูตร และจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมีความสำคัญต่อการใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษมาก ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ตลอดจนผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรต่างๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชนที่จะมีส่วนช่วยให้การจัดกิจกรรมต่างๆ ให้ดำเนินไปด้วยดี มีคุณภาพ แต่จากงานวิจัยจะพบว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ครูผู้สอนยังพบปัญหาต่างๆ มากมายหลายด้าน เช่น ตัวครูผู้สอนมีความรู้ไม่เพียงพอในเรื่องของหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเขียนแผนการสอน อีกทั้งงบประมาณที่ได้รับในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ไม่เพียงพอ สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ปัญหาด้านพื้นฐานความรู้ของนักเรียนที่แตกต่างกัน จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนที่มีมากเกินไป และอื่นๆ อีกมาก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษ โดยผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาในการใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานครต่อไป